

Nationella sekretariatet
för genusforskning

rapport

**Genusprofessorerna –
skildring av en process**

Vad hände i universitetsvärlden
när politikerna gjorde en satsning
på genusprofessorer?

1/03

Utgivare: Nationella sekretariatet för genusforskning
Box 200, 405 30 Göteborg
Tryckeri: Grafikerna Livréna i Kungälv AB
ISSN 1404-4781
ISBN 91-631-4043-8
Göteborg 2003

Genusprofessorerna – skildring av en process

**Vad hände i universitetsvärlden
när politikerna gjorde en satsning
på genusprofessorer?**

Rapporten är framtagen av
Nationella sekretariatet
för genusforskning,
Box 200, SE 405 30 Göteborg
Tel. 031-773 56 00, Fax 031- 773 56 04
sekretariat@genus.gu.se
www.genus.gu.se

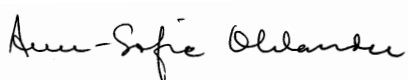
FD Birgitta Jordansson
Institutionen för arbetsvetenskap
vid Göteborgs universitet, har skrivit
rapporten.

Förord

Bakgrunden till inrättandet av de särskilda genusprofessorerna, det vill säga professorer med inriktning mot genusforskning, står att finna i 1995 års utbildningsproposition. I propositionen gav regeringen den dåvarande Forskningsrådsnämnden, FRN, i uppdrag att "... i samråd med forskningsråden granska hela forskningsfältet och lämna förslag på ämnen inom vilka det kan finnas anledning att inrätta professorer eller forskartjänster med inriktning mot genusforskning." Tanken var att de nya tjänsterna eller parallellprofessorerna skulle komplettera den traditionella forskningen med ett genusperspektiv och därmed öppna nya forskningshorisonter.

Arbetet med att föreslå, utlysa och tillsätta tjänster började under 1995 och avslutades våren 2001, då totalt sex genusprofessorer tillsatts i olika ämnen. Tillsättningsförfarandet blev en komplicerad och utdragen process, som fil dr Birgitta Jordansson visar i sin undersökning, inledd våren 2001 och gjord på uppdrag av Nationella sekretariatet för genusforskning. I rapporten fokuseras i första hand diskussionerna kring fördelningen av tjänster och definitionen av det genusvetenskapliga kompetensområdet inom olika ämnen. Vikten av genusvetenskaplig kompetens vid tillsättningarna betonas; risken är annars stor att satsningen på genusforskning urholkas. De hinder som man stött på vid implementeringen är olika inom olika ämnen och det är både spännande och lärorikt att i rapporten följa tillsättningsprocesserna. Sammantaget och på sikt utgör dock genusprofessorerna ett välkommet tillskott till det fortfarande mycket expansiva genusforskningsfältet.

Nationella sekretariatet för genusforskning

Ann-Sofie Ohlander
ordförande

Gunnel Karlsson
föreståndare

Innehåll

Förord	2
I Inledning – bakgrund	4
II Ett tentativt förslag	5
III En första inventering	6
IV Arbetet i FRN	11
V Kommittén körs över	15
VI Reaktionen från kommittén	18
VII Reaktionen från universitet och högskolor	19
VIII Propositionen 1996/97:5 Forskning och sambälle	20
IX Placeringen av tjänsterna	22
X Utlysningarna	27
XI Sakkunnigbedömningarna – och definitionen av genusforskning	29
XI:1.1 Folkhälsovetenskap med inriktning mot genusforskning	29
XI:1.2 Överklagandet	32
XI:2.1 Fysikundervisningens didaktik med inriktning mot genusforskning	34
XI:2.2 Sakkunnigbehandling och tillsättning	36
XII Finns det fortfarande ett motstånd mot genusforskning inom universiteten?	42
XIII Avslutning	46
Bilagor	
Bilaga 1	48
Bilaga 2	51
Bilaga 3	54

I Inledning – bakgrund

Det har sedan ett antal år funnits ett intresse från politikernas sida att stödja kvinnoforskningen vid universitet och högskolor. Det har handlat om ekonomiska bidrag till verksamheter som initierats underifrån, som med finansieringen av tjänster vid landets Centra/fora för kvinnliga forskare och kvinnoforskning. Stödet har även organiserats utifrån som då Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet (HSFR) utlyste fem forskartjänster i jämställdhetsforskning samt en forskartjänst i ekonomisk historia med inriktning på kvinnors villkor vid mitten av 80-talet. Dessa så kallade rådstjänster var tidsbegränsade till sex år men har återbesatts flera gånger. De har senare även utökats med doktorandtjänster utifrån samma kriterier – (jämställdhetsforskning med ämnesspecifik inriktning). De har beteckningen rådstjänster eftersom de inte har en given universitets/högskoleanknytning utan placeras i samband med tillsättningen. Det är alltså innehavaren själv och inte det enskilda universitetet som har sista ordet. Det har därmed varit kompetensen inom fältet som avgjort placeringen. Även när det gäller dessa rådstjänster går det att tala om initiativ underifrån eftersom förslaget om dessa öronmärkta medel ursprungligen kom från den sk programkommittén för främjande av kvinnoforskning inom rådet. Gemensamt för satsningarna har alltså varit att forskare som själva varit aktiva inom fältet i hög grad medverkat i processen.

När det gäller HSFR-tjänsterna har betoningen av jämställdhet varit central. Den starka kopplingen till det praktiska jämställdhetsarbetet har framhållits som speciell för Sverige. Det har inte varit kvinno/genusperspektivet som teoretiskt fält som stått i centrum utan den politiska ambitionen att främja jämställdhet mellan könen.¹

Sambandet har kvarstått under 90-talet men också utvecklats med hänsyn till de teoretiska landvinningar som gjorts på fältet och som alltså nått även ”maktens boningar”. Under 90-talet har Forskningsrådsnämnden (FRN) på statens uppdrag haft ansvar för information och stöd till kvinno- och jämställdhetsforskningen i vid bemärkelse. Sedan 1991 har nämnden tilldelats särskilda projektmedel för detta ändamål. En särskild kommitté inom FRN (kommittén för kvinno- och jämställdhetsforskning), främst bestående av aktiva forskare inom det kvinno/genusteoretiska fältet, har arbetat med att bereda ärendena.

När utbildningspropositionen presenterades på våren 1995 fanns det i denna en uttalad medvetenhet om jämställdhetsproblematiken som en pedagogisk fråga. Med detta menade man att den ”... förutsätter grundläggande kunskaper om rådande könsmonster”.² Jämställdhet har nu definierats som en kunskapsfråga snarare än som en fråga om attityder, vilket är ett tydligt tecken på genusperspektivets genomträngande. Propositionens förslag byggde vidare på arbete som utförts i olika politiskt tillsatta arbetsgrupper.³

Propositionen utmynnade i ett antal konkreta förslag.⁴ Tillsättandet av utredningen

¹ Se ex Göransson, Anita, ”Fältet, strategierna och framtiden”, KVT 1989: 3-4 och Holm, Ulla, *Paradoxical Conditions for Women's Studies in Sweden*, kommande i ATHENA-publikation.

² *Prop.* 1994/95:164, s 11.

³ Arbetsgruppen Kvinnligt och manligt i skolan som publicerade rapporten *Vi är alla olika* (Ds 1994:98) och Arbetsgruppen för jämställdhet inom högre utbildning och forskning (JÄST gruppen) med *Kartläggning och utvärdering av jämställdhetsprojekt inom universitet och högskolor* (Ds 1994:130).

⁴ Här fanns bland annat satsningen på underrepresenterat kön, med de sk Thamprofessorerna.

Insatser för kvinno- och jämställdhetsforskning (KVINS) markerade åter samarbetet mellan politikerna och sakkunskapen på området.⁵ I propositionen nämns dessutom att regeringen avser att ge FRN i uppdrag att "... i samråd med forskningsråden granska hela forskningsfältet och lämna förslag på ämnen inom vilka det kan finnas anledning att inrätta professurer eller forskartjänster med inriktning mot genusforskning."⁶ Det talades om parallellprofessurer som skulle kunna komplettera den traditionella forskningen med ett genusperspektiv och därmed öppna nya forskningshorisonter.

Detta är något av bakgrunden till den process som startade på sommaren 1995 med regeringens uppdrag till FRN att lämna förslag på ämnen inom vilka det finns anledning att inrätta professurer eller forskartjänster med inriktning mot genusforskning. Det är några linjer som jag velat antyda ovan och som kommer att få betydelse för den fortsatta utvärderingen. Det handlar om

- vem/vilka som ges i uppdrag att definiera ämnesområdet/fältet. I vilken utsträckning används den kompetens som finns inom fältet och vad har tjänster med specifik inriktning mot genusforskning i realiteten kommit att uppfattas som?
- synen på placeringen. Rådstjänster eller placering på specifik/t/ universitet/högskola.
- tjänsternas karaktär. Hur uppfylls målsättningen att inrätta parallellprofessurer med avsikt att fungera som komplement till den traditionella ämneskompetensen och som en öppning för nya forskningshorisonter.

Arbetet med utlysningar och tillsättningar har pågått sedan 1995 men det var först under våren 2001 som samtliga professurer var tillsatta. Denna utvärdering kan därför inte i någon större utsträckning säga något om hur dessa tjänster har integrerats på institutionerna, hur en parallellprofessur med inriktning på genusperspektiv har uppfattats och i vilken mån de har fungerat som komplement och bidragit till att öppna nya forskningshorisonter i de konkreta fallen. Det vill säga i vilken mån tjänsterna har svarat mot de intentioner som låg bakom själva satsningen. Det är alltför tidigt att dra några slutsatser eftersom flera av tjänsteinnehavarna endast varit anställda en kort tid. Utvärderingen kommer därför att koncentrera på själva processen. Hur diskussionerna gick i samband med fördelningen av tjänster samt hur kompetensområdet definierades inom de olika ämnena. Förhoppningsvis kan detta ligga till grund för en uppföljning som siktar till att utvärdera integrationen av genusperspektiv i olika typer av forskningsmiljöer.

Processen startade alltså med regeringens uppdrag till FRN den 29 juni 1995. Detta skulle därefter redovisas för regeringen 1 mars 1996.⁷ Uppdraget var till en början tentativt. Det handlade om att definiera tänkbara områden där stöd skulle kunna vara befogat. När utbildningspropositionen och de motioner som berörde detta område hade behandlats i utbildningsutskottet hade man ofta hänvisat till den pågående KVINS utredningen och att konkreta förslag skulle läggas i samband med budgetpro-

II Ett tentativt förslag

⁵ KVINS arbetade under 1995 och presenterade sin utredning i december samma år. *Viljan att veta och viljan att förstå. Kön, makt och den kvinnovetenskapliga utmaningen i högre utbildning*, SOU 1995:110.

⁶ *Prop.* 1994/95:164, s 29.

⁷ U95/2357/FS.

positionen 1997.⁸ Nu handlade det främst om att undersöka behoven och möjligheterna ute på fältet.

Att det var FRN som fick uppdraget föll sig naturligt eftersom nämnden under hela 90-talet haft ett övergripande ansvar för stödet till kvinno/genusforskning. Men arbetet skulle genomföras i samråd med övriga forskningsråd. Det var även självklart att universitet och högskolor skulle medverka med förslag och synpunkter på fördelningen. I en första skrivelse till universitet och högskolor i juli 1995 klargjordes att det handlade om att samla motiv, bakgrundsmaterial och förslag till tänkbara ämnesområden från de olika enheterna. I en senare omgång skulle universitet och högskolor beredas tillfälle att ge synpunkter på/påverka det färdiga förslaget.⁹

Lika naturligt var det att uppdraget att ta fram ett underlag föll på rådets Kommitté för kvinno- och jämställdhetsforskning. Här fanns kunskap om fältet. Kommittén hade under lång tid bedömt ansökningar inom fältet och bestod i stor utsträckning av aktiva kvinno/genusforskare från olika ämnesdiscipliner.

Kommittén tolkade uppdraget brett. Ett brev från Anne Marie Berggren, som var kommitténs forskningssekreterare, ger en bild av hur man tänkte sig arbetet. Man sökte kunskap om varför genusperspektiv var viktigt inom respektive område och gärna kopplat till ämnets historiska utveckling. Det framkommer i brevet att Centra/fora för kvinnoforskning, som under lång tid byggt upp kompetens på fältet, gavs en viktig roll. Dessa centra var särskilt ombedda att lämna synpunkter. Visserligen hade regeringen beskrivit tjänsterna som parallelltjänster men enligt brevet tycks även detta ha tolkats brett. Det viktiga var att det skulle finnas kompetenta kandidater. ”En tjänst utan några kompetenta sökande vore ett misslyckande för oss.” Kommittén var inriktad på genuskompetens i första hand. Tjänsterna skulle därför mycket väl kunna utformas som rådstjänster och som tvärvetenskapliga tjänster utan specifik ämnesdisciplin.¹⁰

III En första inventering

Det var alltså en löst formulerad fråga som sändes ut till de olika enheterna. Följden blev att uppdraget tolkades delvis olika. Universitetet/högskolorna sände frågan vidare till sina respektive fakultets- och sektionsnämnder som dessa i sin tur vidarebefordrade till de olika institutionerna och till respektive centra/fora för kvinnoforskning. Universitetet centralt har mestadels sammanställt de inkomna synpunkterna och ofta utan att rangordna dem inbördes. Dessutom har man sänt med de enskilda skrivelserna. I några fall har nämnderna skickat sina synpunkter direkt till forskningsrådsnämnden. Allt material finns diariefört hos FRN.

Från många håll lämnades det in konkreta förslag på tjänster med placering vid den egna institutionen. Det var en ämnesplacering som alltså tog sin utgångspunkt i en konkret situation och ibland även med namngivna tänkbara kandidater.¹¹

⁸ UbU18 1994/95.

⁹ Från FRN till Universitet och högskolor, Dnr 951149:1.

¹⁰ Brev från Anne Marie Berggren till Britt Hultén (Institutionen för journalistik, medier och kommunikation, Stockholms universitet) 29/8-95.

¹¹ Exempel på detta är sociologiska institutionen, Umeå universitet, se Skrivelse från rektor Umeå universitet till FRN 13/10-95, Bilaga 3. Även Bilaga 4 där Institutionen för Obstetrik och Gynekologi föreslår en forskartjänst i psykosocial obstetrik och gynekologi till Ann Lalos.

Alternativt har ämnet definierats snävt och där just den snäva definitionen antyder att det funnits bestämda uppfattningar om tänkbara sökanden. Exempel på sådana områden är statsvetenskap, särskilt feministisk teori och kvinnors organisering, sociologi med inriktning mot studier av kön och etnicitet och sociologi med inriktning mot sexualiserat våld. Denna självpåtaga avgränsning kan naturligtvis tolkas på olika sätt. Som ett sätt för institutionen/universitetet att få del av de nya resurserna. Men lika gärna som en metod att få ytterligare medel till en verksamhet inom fältet som kommit en bra bit på väg och där man vet med sig att det finns kvalificerade sökande. Kanske även som en möjlighet att få ytterligare stöd till en redan fungerande forskargrupp. Så var t ex fallet med de synpunkter som lämnades in från Sociologiska institutionen vid Stockholms universitet. Med hänvisning till det forskningsprogram och den forskarskola i jämförande genusstudier som redan fanns vid institutionen framhölls vikten av att denna verksamhet institutionaliserades. Sociologiska institutionen gav utförliga motiveringar till sina önskemål och anknöt till själva definitionen av genusperspektiv på ett sätt som ligger nära den koppling som av tradition gjorts till jämställdhetsarbetet.

I synnerhet ställer sig institutionen bakom tanken att genusforskning framförallt måste ses i perspektivet av en modern socialpolitisk ansats. Denna har, vad gäller genereringen av resultat med relevans för beslutsfattare på olika nivåer, ett mera löftesrikt framtidsperspektiv än en snäv teoretisk ansats.¹²

Ansökan fick stöd i fakultetsnämndens arbetsutskott och av protokoll från detta framgår att avgörande för prioriteringen varit tillgången på professorskompetenta sökanden samt hur pass utvecklad den genusinriktade forskningen bedömts vara.¹³ Liknande synpunkter framfördes från Umeå universitet som i sitt svar inledningsvis skrev:

För att satsningarna på genusforskning skall bli framgångsrika bör dessa, enligt universitetets bestämda uppfattning, i första hand göras på institutioner där det redan existerar en positiv miljö för sådan forskning.¹⁴

Rektor framhöll inledningsvis de goda förutsättningar för genusforskning som fanns vid universitetet som sådant. Hon hänvisade till ett fungerande tvärvetenskapligt samarbete mellan genusforskare. En tänkbar möjlighet skulle kunna vara att tjänsterna fick en dubbelanknytning, dels till kvinnovetenskapligt forum och dels till en ämnesinstitution för att ytterligare förstärka detta samarbete. De konkreta förslagen berörde samtliga fakulteter vid universitetet och hänvisade till en lång tradition av forskning på området. Förslagen var direkt knutna till Umeå och underförstått har man mesta-

¹² Skrivelse från Sociologiska institutionen, Stockholms universitet till Samhällsvetenskapliga fakultetsnämnden, Stockholms universitet 20/9-95, s 2 (vidarebefordrad till FRN).

¹³ Utdrag ur protokoll 20/9-95.

¹⁴ Skrivelse från rektor Umeå universitet till FRN 13/10-95.

dels tänkbara sökanden på de egna institutionerna. I sina förslag har institutionerna även tagit ställning till och också uttalat sig för en dubbelanknytning till Kvinnovetenskapligt forum. De ämnesområden som finns med bland förslagen är dock sådana som förs fram även från andra universitet.

Det finns också de som utgått från ämnesområdena som sådana och utifrån var en satsning på genusperspektiv skulle kunna vara mest fruktbart. Temanämnden, som var sektionsnämnd med ansvar för tvärvetenskaplig utbildning, forskarutbildning och forskning vid Göteborgs universitet, beslutade att förmedla de synpunkter som lämnats från Institutionen för kvinnovetenskap i Göteborg. Institutionen hade kunnat begära att själv få del av den eventuella resurstilldelningen. Men man valde att föreslå rådstjänster som förslagsvis skulle kunna ligga under FRN. På så vis antog man att rekryteringen skulle kunna underlättas eftersom de sökande inte skulle tvingas byta bostadsort. Det var ett förslag som ju också framhållits av kommittén för kvinno- och jämställdhetsforskning.

Samtidigt som det alltså kom konkreta förslag, vilka i hög grad är kopplade till de egna verksamheterna innebär det att ett antal konkreta ämnesområden utkristalliserades.

Det går att urskilja två linjer bland förslagen. Dels sådana som kan hänföras till väl etablerade miljöer där genusforskning pågått under lång tid och där det finns ett flertal kvalificerade sökande och en stor efterfrågan på kurser, handledning etc. Dessa områden finns i första hand inom de humanistiska och samhällsvetenskapliga områdena. Exempel på sådana ämnen är historia, litteraturvetenskap, socialantropologi, sociologi och statsvetenskap. Från kvinnoforskningsmiljöerna har man t ex ofta tagit fasta på just dessa ämnesområden. De principiella synpunkterna från Centrum för kvinnoforskning i Stockholm är belysande för resonemanget:

Statsmakterna har under många år försökt främja kvinnors deltagande i naturvetenskap och teknik. Av flera olika skäl kan det i det här sammanhanget vara mer angeläget att se till behoven inom de områden där det faktiskt finns en livaktig och avancerad könsteoretisk forskning, genusforskning, men få eller inga tjänster med den här inriktningen. Ett skäl att framförallt se till andra områden än naturvetenskap och teknik är att det i dagsläget finns mycket få forskare med genusinriktning inom dessa områden. Ett annat är att det kan vara svårare att nå enighet om vad genusforskning inom naturvetenskap och teknik är. Ett tredje är att genusforskning, som oavsett var den bedrivs har en tvärvetenskaplig prägel, på sikt kommer att påverka situationen inom naturvetenskap och teknik också. Ytterligare skäl att fokusera på områden med livaktig genusforskning är att forskare som dedicerat sin gärning till detta, fortfarande kontroversiella område bör ges bättre möjligheter att bygga upp en rimlig akademisk karriär. Genusforskning har stor betydelse för samhällsförståelse och samhällsutveckling och för vetenskapens utveckling.

*Därför måste de forskare som gått in på detta område också se att där finns en framtid!*¹⁵

Den andra linjen handlar om områden som ”ligger i sin linda” när det gäller tillämpning av genusperspektiv och där det kanske även står strid om definitionen av detta perspektiv. De kan, som rektor vid Uppsala universitet säger, definieras som ”... förslag som innebär en ny orientering av ett ämnesområde eller alternativt är ett helt nytt fält för forskning med genusperspektiv.”¹⁶ Dessa områden är främst kopplade till naturvetenskap, teknik och medicin. Även inom denna senare grupp fanns en viss samstämmighet om vilka ämnen som bör komma ifråga. Folkhälsovetenskap var ett område som fördes fram från flera håll. Umeå universitet gjorde det med hänvisning till den forskargrupp som under en längre tid arbetat med ett genusperspektiv inom fältet.

Institutionen för allmänmedicin i Umeå har sedan flera år tillbaka aktivt arbetat för att vidareutveckla ett genusperspektiv inom allmänmedicinsk och folkhälsovetenskaplig forskning.

Ytterligare ett argument tog fasta på den tvärvetenskapliga inriktningen. Mot bakgrund av uppmaningen att tänka i termer av dubbelanknytning svarade man att

*Idet finns också ett samarbete med forskare och doktorander vid andra institutioner och fakulteter och ett etablerat samarbete med Kvinnovetenskapligt forum. Förutsättningarna för spännande utvecklingsmöjligheter är således mycket goda.*¹⁷

Men även från andra universitet ansågs detta vara ett prioriterat område. Andra områden med anknytning till kvinnors hälsa har också lyfts fram (Linköping – vårdkommunikation och Uppsala – centrum för våldtagna och misshandlade kvinnor och kvinnomedicin t ex).

Även när det gällde de tekniska områdena fanns det en påtaglig samstämmighet. Informationsteknologi, teknikhistoria och interaktionen mellan människa och maskin är sådana exempel. Ett område som fördes fram från flera håll motiverades med argument som delvis anslöt till ett konkret jämställdhetsarbete. Området har även en tvärvetenskaplig utgångspunkt. Det gäller fysikundervisningens didaktik. I yttrandet från Uppsala universitet motiverades det med att ”... det i Sverige finns ett stort behov av att rekrytera särskilt flickor till naturvetenskapliga och tekniska utbildningar och att flera undersökningar pekat på fysikämnet som den stora stöttestenen i rekryteringsprocessen.”¹⁸ Uppsala universitets jämställdhetskommitté yttrade sig över de förslag som kommit in till universitetet. I anslutning till förslaget om fysikundervisningens didaktik skrev man:

¹⁵ Från Centrum för kvinnoforskning, Stockholms universitet till Historisk-filosofiska fakultetsnämnden, Stockholms universitet 13/9-95.

¹⁶ Yttrande från rektor, Uppsala universitet till Forskningsrådsnämnden 29/9-95.

¹⁷ Skrivelse från rektor, Umeå universitet till Forskningsrådsnämnden 13/10-95.

¹⁸ Yttrande från rektor vid Uppsala universitet till Forskningsrådsnämnden 29/9-95.

Det didaktiska perspektivet som utvecklas i skrivelsen verkar vara en framkomlig väg för att nå en djup kunskap om mekanismerna i den sneda könsfördelningen inom ämnet fysik, kunskaper som kan leda till ett helt nytt sätt att se på och presentera fysikämnet. Angreppssättet bör kunna få en ännu vidare tillämpning och har goda förutsättningar för jämförande analyser. En professur i ämnet kan kanske inte motiveras, men väl en forskartjänst.¹⁹

Området genus, naturvetenskap och utbildning fördes även fram av Fysiska institutionen i Umeå. Även här var utgångspunkten snedfördelningen inom den naturvetenskapliga och tekniska utbildningen. Men infallsvinkeln var annorlunda. I skrivelsen sägs:

Det görs i dag stora insatser för att få flera studerande, och framförallt flera kvinnor, till naturvetenskaplig och teknisk utbildning. Dessa ansträngningar görs ofta i form av kampanjer, som skulle kunna beskrivas som hurtiga. Om man vill uppnå en verklig förändring måste man skaffa kunskap om de komplexa processer som verkar, och som påverkar hur manlighet och kvinnlighet konstrueras. Man måste också visa vilka innebörder kön/genus ges i själva naturvetenskapen och i det komplexa utbildningssammanhanget.²⁰

I yttrandet hänvisades till pågående forskning och verksamhet inom området på Umeå universitet. Förslaget byggde på en tänkt, namngiven kandidat "... men argumentationen är inte personbunden. Jag tar för givet att eventuella tjänster som inrättas kommer att utannonseras, men tillgången på kompetenta sökande är ändå en faktor som måste beaktas."²¹

Ytterligare ett förslag inom det didaktiska området presenterades av Utbildnings- och forskningsnämnden för lärarutbildning i Umeå. Förslaget var inte knutet till någon av de traditionella ämnesdisciplinerna. Det handlade till en del även om att stärka forskningen inom lärarutbildningens egen organisation. Att satsa på en professur med genusinriktning i en organisation med forskningssvaga institutioner skulle då även få till följd att själva genusperspektivet skulle få en stark position i den fortsatta uppbyggnaden av forskningen inom lärarutbildningen. Men tonvikten skulle ligga på metodik/didaktik och praktik inom lärarutbildningarna och placeringen av tjänsten skulle bestämmas utifrån innehavarens inriktning.²²

Oberoende av hur man valt att tolka uppdraget har det i allmänhet setts utifrån enskilda tjänster. Det är mindre vanligt att förslagen innehåller "paketlösningar" med satsningar på professur, forskarassistent och doktorandtjänst. Kanske ligger begränsningen i den tentativt utformade frågan. Man föreslog inom en slags för givet tagen "möjlighetsram".

¹⁹ Yttrande från jämställdhetskommittén, Uppsala universitet till rektor Uppsala univ. 27/9-95, s 4.

²⁰ Skrivelse från rektor, Umeå universitet till Forskningsrådsnämnden 13/10-95, Bilaga 5, s 2.

²¹ Skrivelse från rektor, Umeå universitet till Forskningsrådsnämnden 13/10-95, Bilaga 5, s 1.

²² Skrivelse från rektor, Umeå universitet till Forskningsrådsnämnden 13/10-95, Bilaga 6.

Det kom in cirka 170 förslag till tjänster med genusinriktning och av dessa var ett 60-tal professurer. En sammanställning av de inkomna förslagen finns i bilaga 1. Det ålåg nu FRN att sammanställa ett förslag på områden som borde prioriteras.

På uppdrag av FRN:s ledning vilade detta arbete på Kommittén för kvinno- och jämställdhetsforskning (genusforskning). Ordförande i kommittén var Barbro Westerholm, sekreterare Anne Marie Berggren. Medlemmarna bestod av aktiva kvinno/genusforskare från olika områden. Kommittén överlämnade sitt förslag till FRN i december 1995. Det påpekades att förslaget dels byggde på det material som kommit in från universitet och högskolor och dels på den erfarenhet som kommittén själv besatt genom fem års utlysningar och bedömningar av forskningsstöd inom fältet.

Ur den totala mängden inkomna förslag hade kommittén vaskat fram 70 tjänster som fördelats på följande sätt:

- 20 professurer
- 4 forskartjänster
- 26 forskarassistenttjänster
- 20 doktorandtjänster

Dessutom föreslogs medel till vetenskapliga ledare och administrativa medel vid landets centra/fora, medel till nätverk för omvårdnadsforskning samt vissa medel till ett psykobiologiskt centrum.²³ Kommitténs förslag återges i bilaga 2.

Skrivelsen redogör utförligt för de överväganden som gjorts vid fördelningen. Uppgiften hade tolkats som att föreslå tjänster där det finns genusforskning eller ett embryo till sådan forskning. Det skall alltså finnas sökande till de tjänster som föreslås. Uppdraget preciseras som

- ”att sträva efter att stabilisera genusforskningen genom tjänster inom de områden där det hunnit utvecklas under det senaste decenniet. Genusforskningen kommer inte att utvecklas vare sig kvalitativt eller kvantitativt om det hela tiden måste ske på praktisk taget ideell basis.”
- ”att föreslå tjänster/nätverk etc på lämplig nivå för att främja forskningsområden där det finns ett embryo till forskning med genusperspektiv.”

Kommittén varnade för att föreslå professurer på områden som fortfarande var under uppbyggnad. Det ansågs inte vara ett tillräckligt kriterium att ett område bedömdes som viktigt att satsa på eller att detta tedde sig ”löftesrikt i framtiden”. En tjänst som utlystes för tidigt, innan det fanns tillräckligt med kompetenta sökande, riskerade att ge ett bakslag istället för att bli det incitament som skulle stödja området ytterligare. En vid ämnesbeskrivning ansågs likaså bättre än en snäv, avgränsad som skulle begränsa antalet möjliga sökande. Slutligen framhölls vikten av att tjänsterna inte placerades vid namngivna universitet. Kommittén förordade alltså de principer som legat bakom de forskartjänster som inrättats vid HSR under 80-talet. Det var en önskan om att öppna upp för ett så stort antal sökande som möjligt som låg bakom även detta. Man ville undvika en situation som skulle innebära att någon avstod från att söka bara för att tjänstens placering skulle innebära flyttning. Men med en brasklapp om att det ibland kunde finnas vissa skäl för en specifik placering.

²³ Till Forskningsrådsnämnden 22/12-95, Dnr 951170 A1-13/48.

I en bilaga till förslaget hade några av kommitténs forskare formulerat en positionsbestämning av genusperspektivet som skulle ligga som en bakgrund till utvecklingen på fältet samt till begreppet genusforskning. Bilagan tjänar som en förklaring till de motiv som legat bakom kommitténs ämnesval och hur man valt att motivera benämningen genusprofessur. Med en kort genomgång av utvecklingen från kvinnotill genusforskning innebar positionsbestämningen att begreppet genusprofessur förankrades i en teoretisk tradition som tar fasta på kön som social konstruktion. Kommitténs överväganden var därefter dessutom preciserade utifrån forskningsområdenas olika karaktär.

Inom det medicinska området ansåg man att det förelåg sådana omständigheter så att tjänsterna kunde placeras ut på lärosätena. Att en professur/forskartjänst i folkhälsovetenskap placerades vid Umeå universitet ansågs befogat med hänvisning till att där fanns en upparbetad miljö. Likaså ansågs det rimligt att stödja en etablerad grupp kvinnor vid Karolinska institutet med en tjänst i kvinnors hälsa och psykobiologi. I båda fallen var argumentet att ”... det finns grupper av engagerade forskare och en forskningsmiljö som inte finns på andra håll.”²⁴

Inom det tekniska området ansåg man däremot att en rådstjänst var att föredra. Liknande förslag hade här inkommit från flera håll. Det skulle kunna tolkas som att man ville gardera sig mot att redan i utlysningen sända signaler om vem som borde få tjänsten. Området som sådant var dock tämligen odiskutabelt. Det var gränslandet mellan teknik och människa-maskin som utkristalliserat sig som det intressanta. Dessutom ville kommittén stödja och därmed satsa på ett förslag från KTH om en professur i teknikhistoria.

Förslaget från KTH skiljer sig från övriga förslag som lämnats in till FRN. För att styrka sitt önskemål hade rektor vid KTH bifogat ett förslag som lämnats från avdelningen för teknik- och vetenskapshistoria till KTH:s prorektor redan på våren 1995. Det vill säga innan regeringens uppmaning om att föreslå områden där ett genusperspektiv borde stödjas hade presenterats.

Avdelningens förslag avsåg en koncentrerad satsning på att bygga upp ett kompetenscentrum med kvalificerad forskning och forskarutbildning inom området teknik, industri och genus. Satsningen tänktes bestå av ett ”paket” med en professur, en forskarassistenttjänst samt tre doktorandtjänster. Bakom förslaget låg dels en jämställdhetsambition och dels en satsning som knyter an till en kunskapsteoretisk utveckling.

Snarare än att KTH som nu är fallet utgör något av ett ”skräckexempel” på ojämna könsfördelning inom utbildningsområdet och en av manliga värderingar dominerad utbildningsmiljö bör högskolan inta en ledande roll genom ett kompetenscentrum för forskning av hög internationell kvalitet kring orsakerna till att kvinnor och teknik ännu så ofta uppfattas som inkompatibla.²⁵

²⁴ Till Forskningsrådsnämnden 22/12-95, Dnr 951170 A1-13/48, s 5.

²⁵ Från Kaijser/Lindqvist/Nisser, avd för teknik- och vetenskapshistoria, KTH till prorektor KTH 7/4-95, Dnr 930-214-95, Doss 46, s 1.

Det handlade både om att bidra till att fler kvinnor intresserade sig för teknik och teknisk forskning och om att studera mekanismerna bakom synen på teknik som ett område för män.

För att kunna förstå och råda bot på den rådande snedfördelningen inom den högre tekniska utbildningen krävs det kunskap om de faktorer som styr kvinnor och män i deras respektive ämnesval. En sådan kunskap kan nås med hjälp av en forskning som i ett historiskt perspektiv studerar kvinnors och mäns förhållande till teknisk utbildning och teknik i allmänhet.²⁶

Kvinno/genuskommittén bedömde förslaget som fruktbart och gav stöd åt det långsiktiga perspektivet.

Intresset för och vikten av ett genusperspektiv i teknikanvändningen är omvittnat. Man måste emellertid inse att det är fråga om en förändringsprocess på lång sikt att få in ett sådant perspektiv vid de tekniska högskolorna.²⁷

Inom det naturvetenskapliga området hade förslagen koncentrerats kring didaktiska frågor. Här föreslog kommittén dock endast en forskartjänst som dessutom borde utlysas som rådstjänst. Någon egentlig motivering saknas. Dessutom ansåg man det befogat med en forskarassistenttjänst där vetenskapssociologiska, vetenskapsteoretiska eller filosofiska aspekter på det naturvetenskapliga området fokuserades.

Att kommittén stundtals valde att föreslå forskartjänster istället för professorer har förmodligen berott på att tillräckligt många kompetenta sökande till denna högsta nivå inte har funnits. Men ett intressant argument mot ett inrättande av en professor på ett alltför tidigt stadium presenterades av Anna Lena Lindberg vid konstvetenskapliga institutionen, Lunds universitet. Det handlade om en sådan professurs ställning på fältet. Hon skrev

I/lag tvivlar också på att just professorer alltid är den bästa lösningen för att integrera genusforskningen. En genusprofessur i konstvetenskap skulle få tryck på sig från landets samtliga institutioner, eftersom behoven från studenterna är så stora. Risker är att hon får funktion av gisslan och får hela ansvaret för det som borde vara allas ansvar. Vi som varit intresserade av genusforskning länge har erfarenheten att det alltför lätt blir så. Men framförallt behövs en långsiktig kompetensuppbyggnad. För detta behövs tid för forskning i första hand innan vi har den plattform som behövs för att en professur skall kunna utnyttjas rätt.²⁸

²⁶ Från Kaijser/Lindqvist/Nisser, avd för teknik- och vetenskapshistoria, KTH till prorektor KTH 7/4-95, Dnr 930-214-95, Doss 46, s 2.

²⁷ Till Forskningsrådsnämnden 22/12-95, Dnr 951170 A1-13/48, s 6.

²⁸ Från Anna Lena Lindberg, konstvetenskapliga institutionen, Lunds universitet till Kommittén för genusforskning FRN 27/9-95.

Merparten av förslagen från kommittén låg – helt naturligt - inom det humanistisk-samhällsvetenskapliga området. Det ansågs vara här som ”... motorn finns när det gäller genusforskning.” Problemet ansågs inte vara bristen på forskning utan brist på stabilitet, brist på tjänster. Förslaget innebar här ett stöd både till ämnesområden där genusperspektivet är väl utvecklat och integrerat i ämnet och till områden där det finns professorskompetenta sökande men där genusperspektivet fortfarande ligger vid sidan av ämnet. En professur ansågs nödvändigt för att integration skulle vara möjlig. Kommittén ville även stödja områden där genusperspektivet låg i sin linda. Det är områden som har genusforskare men där dessa inte haft möjlighet att utveckla vare sig bredd eller djup. En professur ansågs dock inte möjlig utan här handlade det om nätverk eller forskarassistenttjänster. Eftersom det humanistisk- samhällsvetenskapliga fältet i allmänhet har genusforskare spridda över landet ansågs rådstjänster som det mest ändamålsenliga. Undantaget till detta var ett förslag om två forskarassistenttjänster inom religionsvetenskaplig forskning. Vid Teologiska fakulteten, Uppsala universitet hade det pågått verksamhet inom området sedan ett antal år tillbaka. Förslaget syftade till att, via rekryteringstjänster, stödja denna uppbyggnad.

Det ansågs även naturligt för kommittén att de föreslagna professurerna skulle kombineras med forskarassistenttjänst och doktorandtjänst. ”Det är inte bara en fråga om att öka volymen och trygga tillväxten. Insikten har ökat att en tillfredsställande forskningsmiljö är nödvändig för kreativitet och goda forskningsresultat.”²⁹

Kommittén hade bland annat föreslagit inrättandet av två rådstjänster av vardera professur, forskarassistent och doktorandtjänst inom ämnesområdena socialantropologi/kulturanthropologi. De motiverades inte i själva skrivelsen men det kan vara av intresse att se till ”förhistorien”, vilken kan ha påverkat förslaget. I juni 1995 sände professorn vid Socialantropologiska institutionen, Göteborgs universitet in ett förslag om inrättande av en professur i genusantropologi vid den egna institutionen. ”Jag vore tacksam om FRN beaktar förslaget i den fortsatta behandlingen av ärendet.”³⁰ Sammanfattande redovisades att syftet med förslaget hade nationell räckvidd och att det dessutom skulle vara av betydelse för universitetsmiljön i Göteborg. Tjänsten var alltså nationellt motiverad och lokalt förankrad. Den skulle bland annat syfta till att:

- ”förstärka den nationellt baserade genusforskningen inom det socialantropologiska ämnesområdet och göra Sverige till en internationellt ledande nation inom genusantropologin och genusforskningen i stort;
- förstärka Göteborgs universitet som en dynamisk och samhällsengagerad utbildnings- och forskningsmiljö och komplettera universitetets befintliga satsningar inom kvinno- och jämställdhetsforskning.”

I en senare skrivelse till Samhällsvetenskapliga fakulteten, Göteborgs universitet och i samband med den första remissomgången hösten-95 framkommer att institutionen under våren 1995 ansökt om medel från universitetet för att kunna inrätta en sådan tjänst. I väntan på – och ”som ett led i – tillskapandet av en fast professur” föreslog man här att en gästprofessur i genusantropologi skulle inrättas under ett år (1996).

²⁹ Till Forskningsrådsnämnden 22/12-95, Dnr 951170 A1-13/48, s 7.

³⁰ Till FRN (Anne Marie Berggren) 11/6-95 (med utförlig motivering daterad 10/6-95).

Denna skulle då finansieras med de medel som riksdagen avsatt för gästprofessorer för kvinnliga gästforskare.³¹ Det finns alltså vissa likheter mellan detta förslag och det som lämnats från KTH om inrättande av tjänster i teknikhistoria med genusperspektiv. Båda var väl förankrade på institutionerna och dessa hade på olika sätt agerat för att inrätta sådana tjänster redan innan proceduren satte igång på hösten-95. Att tjänsterna trots detta konkreta förslag med förankring på institutionen ändå föreslogs som rådstjänster kan kanske förklaras med att ett utförligt förslag inom samma ämnesområde också lämnats in från Socialantropologiska institutionen vid Stockholms universitet.³²

Vid sidan av de olika ämnesdisciplinerna framhöll kommittén också vikten av forskningssatsningar vid centra/fora samt en forskarassistenttjänst och en doktorandtjänst inom det gränsöverskridande boendeforskningsområdet.

Av protokoll från sammanträde med FRN:s styrelse den 12/2-96 framkommer att ärendet även hade beretts utanför Kommittén för kvinno- och jämställdhetsforskning. Förslagen har alltså hanterats i två separata och parallella processer. Det andra förslaget hade lämnats in av FRN:s huvudsekreterare Arne Jernelöv. FRN hade ansett att det förelegat en jävsituation inom kommittén samtidigt som man ju varit medveten om att kommittén var i högsta grad sakkunnig på området. Därför hade man valt denna dubbla strategi.³³

Diskussionen vid mötet resulterade i ett beslut om att kommitténs ordförande Barbro Westerholm liksom sekreteraren Anne Marie Berggren inte kunde anses ha varit jäviga vid behandlingen av ärendet. Deras underlag hade överlämnats till FRN men styrelsen valde ändå att gå vidare med det förslag som presenterades av huvudsekreteraren. Eftersom protokollet från styrelsemötet främst är ett beslutsprotokoll finns det inte något underlag för att bedöma den diskussion som ägde rum vid mötet. Hur diskussionen kring det förslag som antogs gick framgår därför inte heller. Om det nu alls hade förevarit någon diskussion. Ett brev från kommitténs ordförande Barbro Westerholm till bland annat ordföranden och huvudsekreteraren i nämnden antyder motsatsen.

Hade jag varit närvarande hade jag yrkat på att det förslag som Anne Marie Berggren och jag överlämnat till FRN och som var baserat på Kvinno- och jämställdhetskommitténs omfattande arbete med att gå igenom det material som insänts från universitet och högskolor samt centralfora skulle bifogas protokollet. Jag hade också skrivit reservation alt särskilt yttrande beroende på hur diskussionen fortsatte och sammanfattades före beslut.³⁴

³¹ Från Kaj Århem (professor) Socialantropologiska institutionen till Samhällsvetenskapliga fakultetsnämnden, Göteborgs universitet 21/9-95.

³² Yttrande över Samhällsvetenskapliga fakultetsnämndens remiss, 1995-08-08, Doss 18, Dnr 1488 + 89/95 (universitetets registratur).

³³ FRN Sammanträdesprotokoll 12/2-96, § 7, Dnr 960080:2, s 8.

³⁴ Från Barbro Westerholm till FRN 4/3-96.

*V Kommittén
körs över*

Det förslag som antogs innebar att 18 tjänster skulle inrättas. Dessa skulle utformas som ”paket” med vardera en professur, en forskarassistenttjänst samt en doktorandtjänst. Alltså sex professurer, sex forskarassistenttjänster samt sex doktorandtjänster koncentrerade till sex ämnesområden. Ämnespreciseringen skulle vara vid och den enda begränsningen skulle ligga i själva genusperspektivet. Nämnden förordade dessutom – liksom tidigare kommittén – att professurerna skulle utlysas som rådstjänster. De skulle alltså placeras först efter beslut om innehavare. De övriga tjänsterna skulle kopplas till respektive professur.

De sex områden som föreslogs var

- litteraturvetenskap
- sociologi
- antropologi
- folkhälsovetenskap
- människa-maskin
- teknikhistoria

När beslutet senare gick vidare till Utbildningsdepartementet gjordes en mera utförlig motivering kring valet av ämnesområden. Utgångspunkten var de olika genomslag som genusaspekter och -perspektiv har fått. Å ena sidan etablerat och respekterat och å andra sidan motarbetat. Förslaget har alltså tagit hänsyn till att satsningen velat främja olika syften. Det framgår av denna skrivelse att beslutet om 18 tjänster (till skillnad från det betydligt större förslag som utarbetats av Kommittén för kvinno- och jämställdhetsforskning) baserats på forskningsfinansiella överväganden. Det kan tolkas som ett övervägande om vad som varit rimligt att få finansiellt stöd för. Man har också velat undvika den marginalisering som skulle kunna uppstå om satsningen spreds på för många områden. Beslutet att satsa på tre olika tjänstenivåer men inom samma ämnen motiveras utifrån den relativa styrka som en flerpersoners miljö skapar. Det har även ansetts viktigt att se till åldersfördelning samt behov av rekryteringsvägar. Detta har då talat för forskarassistenttjänster samt doktorandtjänster. När det gällde professurer har även antalet möjliga sökanden vägts in i bedömningen. Det ansågs viktigt att få tillräckligt många sökanden till respektive tjänst för att säkra en rimlig och kvalitetssäkrande konkurrens.

I motiveringen till departementet talades om inrättandet av sex miljöer.
Tjänstespridningen

skall såväl klara genusforskningens förankring i vad gäller senioritet men också klara rekrytering och stimulans i olika åldersskikt. Detta har också en långsiktig betydelse eftersom den parerar den situation som skulle kunna uppstå om alla tjänster förlades på professorsnivå, vilket efter tillsättning skulle innebära en relativ homogenisering i ålder av de personer som ges ansvaret att bära genusforskningen – åtminstone i den utsträckning som den nu föreslagna satsningen har en engångskaraktär. En åldershomogenisering skulle också kunna medföra problem senare när hela gruppen vid ungefär samma tid skulle komma att pensioneras.³⁵

³⁵ Från FRN till Utbildningsdepartementet 10/6-96, s 2.

Till frågan om rådstjänster eller ej tillfördes ett argument. Kvinno- och jämställdhetskommittén hade ju framhållit vikten av att inte riskera att begränsa antalet möjliga sökanden genom att redan vid utlysningen placera tjänsterna. Till detta lades nu en avvägning som föll tillbaka på det uppdrag som gått ut från departementet hösten-95. Här hade man enbart begärt in förslag på tänkbara områden. Även om många universitet och högskolor tolkat detta som en möjlighet att komma med förslag som implicerade en ny tjänst till det egna universitetet så var detta alltså inte syftet med uppdraget.

Av trovärdighetsskäl, om ej av juridiska sådana skäl, bör icke motivet med en myndighetsinbjudan ändras under gång och plötsligt bli mer "ansökningslik" än vad inbjudan gav antydning om. Det kan heller inte vara lämpligt att a priori binda hela reformpaketet vid exakt de förslag som kommit in utan att annan relevant hänsyn också kunnat vägas in, vilket talar mot en tidig markering i inbjudan rörande "utlysning", speciellt som FRN endast är rådgivande till Regeringen.³⁶

De sex områdena hade utmejslats utifrån två olika slags behov och möjligheter. De sågs som strategiska satsningar för att å ena sidan prioritera väl etablerade discipliner som genom ett tillskott av genusforskningskompetens skulle kunna vidga sin vetenskapliga repertoar. Det är områden som borde ha ett stort antal möjliga kompetenta sökande. Men det var inte områden som redan nu hade en etablerad genusforskning. Snarare handlade det om sådana områden där genusperspektiv skulle kunna ge en viktig impuls och där satsningen både skulle kunna bidra till konsolidering och till framflyttade positioner. De tre första förslagen – litteraturvetenskap, sociologi och antropologi räknades till denna grupp. Å andra sidan ville man satsa på områden av tvärvetenskaplig karaktär. Folkhälsovetenskap fick här representera ett brett medicinskt forskningsfält. Teknikhistoria med hänsyn till den förändringsprocess över tid som teknikens roll i samhället uppvisar. Människa-maskin därför att ett genusperspektiv på detta borde kunna tillföra detta område nya infallsvinklar som är viktiga för teknikutformningen. Det var ämnen som ansågs befinna sig i ett formativt skede. Ett genusperspektiv skulle, i denna fas, kunna vara betydelsefullt både för genusforskningens etablering och för metodutvecklingen inom fältet. Det ansågs vidare viktigt att den föreslagna satsningen skulle täcka betydande vetenskapliga områden och också ha anknytning till flera fakulteter, allt för ett så brett genomslag som möjligt för genusforskningen.

Av skrivelsen till departementet framgick det tydligt att tjänsterna skulle ses som "paket".

Då professurerna är utsedda och tilldelade lärosäten utlyses för vardera en forskarassistenttjänst och en doktorandtjänst, varvid respektive nyutnämnd professor rimligen bör ha ett betydande inflytande vid rekryteringen av de två till professuren associerade tjänsterna.³⁷

³⁶ Från FRN till Utbildningsdepartementet 10/6-96, s 2.

³⁷ Från FRN till Utbildningsdepartementet 10/6-96, s 3-4.

Kvinno- och jämställdhetskommittén hade ju även velat satsa en del medel på nätverk och stöd till centrumbildningar. Detta vidgicks av det slutgiltiga förslaget. Inte för att det skulle vara mindre väsentligt men ett sådant stöd borde hanteras via andra kanaler. I en promemoria med anledning av förslagen punktades följande kommentarer:

- en god spridning mellan fakulteter och ämnesområden bedömdes önskvärd
- geografisk öronmärkning ansågs icke ändamålsenligt
- redan befintliga tjänster med inriktning på genusperspektiv inom området försvagade argumenten för ny tilldelning
- förslag från de övriga råden om tjänster för underrepresenterat kön inom ämnesområdet och med genusinriktning försvagade argumenten för tilldelning även här
- starkt expansiva områden med många förestående tjänstetillsättningar ansågs ge universiteten/högskolorna möjligheter att på eget initiativ ge någon/några av dessa tjänster genusprofil. Därmed försvagades argumenten för tilldelning.³⁸

VI Reaktionen från kommittén

Förslaget sändes alltså till departementet. Men Kommittén för kvinno- och jämställdhetsforskning hade reagerat på att deras förslag helt lämnats åsido och sände så småningom själva in detta till berörda parter.³⁹

Den avgörande skillnaden mellan de två förslagen rörde omfånget. De tjänster som föreslagits av huvudsekreteraren fanns också med i kommitténs förslag. Men kommittén hade dessutom åtskilliga andra tjänster på förslag. Av ett brev från en av kvinno- och jämställdhetskommitténs medlemmar direkt till utbildningsministern framgår dock ett stort mått av missnöje med ärendets hantering. Genom sitt agerande skulle FRN ha underkänt sin egen beredningsgrupp. Ärendet hade därmed också blivit otillräckligt diskuterat och berett. De ekonomiska övervägandena skulle ha tagit överhanden och själva uppdraget åsidosatts.

FRN:s förslag präglas också, menar jag, mer av ekonomiska överväganden än av uppgiften 'att arbeta fram ett förslag inom vilka områden det finns anledning att inrätta tjänster i genusforskning'. FRN:s kommitté för kvinno- och jämställdhetsforskning har koncentrerat sitt arbete på denna uppgift. Det är viktigt att hålla isär dessa två olika aspekter; 1) områden där det på vetenskaplig grund finns anledning att inrätta tjänster i genusforskning och 2) ekonomiska överväganden. Det är av största vikt för kvinno- och genusforskningens framtid att det inte skapas intryck av att kvinno- och genusforskning är ett litet, föga utprövat forskningsfält med få verkligt kompetenta forskare, vilket blir fallet med

³⁸ Promemoria... FRN 19/2-96, Dnr 951170:4.

³⁹ Se brev till ordf och huvudsekr i FRN 21/2-96, Dnr 951170:7. De berörda parterna var här FRN, Jämställdhetsminister Marita Ulvskog, Jämställdhetsdelegationen, JÄST-gruppen inom Utbildningsdepartementet, JÄMO samt Forskningsråden, Brev från Barbro Westerholm och Anne Marie Berggren till utbildningsministern 5/3-96. Ett brev som inte gick opåkallat förbi. FRN:s ordf Helena Nilsson meddelade Barbro Westerholm det otillbörliga i att på eget bevåg skicka skrivelser på FRN:s brevpapper och hon meddelade att brev skulle utgå till de berörda parterna där FRN:s syn på förfarandet skulle klargöras, Dnr 951170:15.

FRN:s förslag, där urvalet av de fåtaliga tjänsterna inte ens motiveras. /.../ FRN:s förslag på 6 genusprofessurer varav endast 3 är inom det fält, humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning, där de flesta kvinno- och genusforskare är verksamma, framstår som anmärkningsvärt begränsat.⁴⁰

Förslaget gick nu på snabbremiss till universitet och högskolor samt till berörda forskningsråd. Forskningsråden hade inte något att invända mot det förslag som FRN sammanställt och man ställde sig också bakom förslaget att utlysa rådstjänster.

Det finns exempel på att man ställde sig bakom rådsutlysning även bland verksamheter som kanske inte alldeles självklart skulle kunna konkurrera om tjänsterna. Högskolan i Halmstad tolkade det som att universitet och högskolor på så vis skulle kunna ”sälja sig på marknaden”.

Inför resp utlysning av tjänster bör då högskolorna beredas tillfälle att beskriva den forskningsmiljö som kan erbjudas. Sökande bör kunna rekvidrera beskrivningarna och också ges tillfälle att besöka olika högskolor.⁴¹

Men också exempel på motsatsen, det vill säga exempel på en oro för att hamna i underläge i förhållande till de stora ”etablerade” verksamheterna. Så reagerade man från litteraturvetenskapliga institutionen i Umeå. Det var visserligen positivt att FRN föreslagit en professur – med tillhörande tjänster – i litteraturvetenskap. Men att inte placera den (i Umeå) riskerade att innebära ett hot mot – den i andra sammanhang så omhuldade - rörligheten.

Om den tänkta genusprofessuren utlyses utan institutionsanknytning och placeras enligt innehavarens personliga önskemål ger detta ett kraftigt försteg till de redan tidigare resursstarkaste universiteten, där det största antalet kompetenta sökande naturligen finns. I praktiken torde det innebära att något av universiteten i Lund eller Uppsala får en fjärde professur i litteraturvetenskap, medan Umeå alltfört kommer att ha bara en.⁴²

En indirekt kritik mot själva hanteringen kan anas i remissvaret från rektor vid Uppsala universitet. Han saknade motivering för just de förslag som lämnats och ansåg sig ha svårt att ta ställning eftersom det saknades information om alla övriga förslag som inkommit.⁴³ Teknisk-naturvetenskapliga fakultetsnämnden i Uppsala hade reagerat emot förslaget om en satsning på teknikhistoria. I ett yttrande till rektor föreslog man att denna skulle ersättas med en professur i fysikundervisningens didaktik.

⁴⁰ Brev från docent Margot Bentsson, ledamot i Kommittén för kvinno- och jämställdhetsforskning, till Carl Tham 5/3-96.

⁴¹ Remissvar från Högskolan i Halmstad till Utbildningsdepartementet 13/3-96

⁴² Från Institutionen för litteraturvetenskap, Umeå universitet till FRN 22/4-96.

⁴³ Yttrande från rektor Uppsala universitet till Utbildningsdepartementet 15/3-96.

VII Reaktionen från universitet och högskolor

Argumentet var dock av allmän art: ”Forskning inom det aktuella området är utomordentligt viktig för att i framtiden kunna rekrytera naturvetare och tekniker till högre utbildning.”⁴⁴

Denna synpunkt var explicit i svaret från Linköpings universitet. FRN kritiserades för ”självpåtagen restriktivitet”. Risken för att det skulle uppfattas som att behovet inte var större än dessa sex områden ansågs påtaglig.

Det är därför värt att notera att FRN:s slutliga förslag avviker från det som förordades av genusforskningskommittén samt att det av FRN antagna förslaget saknar motiveringar och kriterieangivelser av hur de föreslagna tjänsterna valts framför andra inlämnade förslag. Det sistnämnda hade varit särskilt angeläget då FRN:s förslag avviker, främst vad gäller antal föreslagna tjänster, från det som utarbetats av nämndens egen kommitté för kvinno- och jämställdhetsforskning.⁴⁵

Skrivelsen tar även ställning till huruvida tjänsterna skulle placeras eller ej. Det ansågs inte vara något problem att rådsutlysa inom de områden där det fanns många potentiella sökande, det vill säga inom de humanistisk-samhällsvetenskapliga områdena. Däremot ansågs detta vara mera tveksamt inom de tre naturvetenskapligt/tekniska områdena. I sådana fall där genusforskningen egentligen ligger i sin linda borde det vara viktigt att tjänsterna placeras på platser där det finns stödjande miljöer. Om det skulle handla om att initiera genusforskning så ansågs det viktigare att göra så via gästprofessorer under längre eller kortare tid.

Även i svaret från Umeå universitet framhölls svårigheten att ta ställning utifrån ett bristfälligt motiverat förslag. Varför hade man satsat så mycket på teknik t ex? Man efterlyste även det förslag som lämnats av kvinno- och jämställdhetskommittén. Ytterligare ett problem som påtalades var osäkerheten kring finansieringen. Hur skulle det till exempel bli med kringresurser?⁴⁶

Uppenbart kritiskt var yttrandet från Kvinnovetenskapligt forum i Umeå. Varför just dessa områden? Mera rimligt hade väl varit att välja områden där genusforskningen kommit speciellt långt och där det därför skulle finnas kompetenta sökande. Det ansågs även märkligt att ”... nämnden inte använt sig av sin egen expertis på området utan lagt ett förslag som delvis går emot de kriterier och det förslag som kommittén arbetat fram.”⁴⁷

På hösten 1996 var det så dags för beslut. Underlag var framlockade och nu skulle politiska beslut om att inrätta tjänster tas. I budgetpropositionen 1996/97 föreslogs att ”betydande belopp” skulle avsättas för att stödja genusforskningen. Konkret inne-

VIII Propositionen 1996/97:5 Forskning och samhälle

⁴⁴ Yttrande från Teknisk-naturvetenskapliga fakultetsnämnden, Uppsala till rektor Uppsala universitet, Dnr 1036/96.

⁴⁵ Remiss från rektor Linköpings universitet till FRN 15/3-96, Dnr 1900/95 A 520.

⁴⁶ Från rektor, Umeå universitet till Utbildningsdepartementet 13/3-96, Dnr 300-415-96 (univ diarium).

⁴⁷ Från Kvinnovetenskapligt forum, Umeå till jämställdhetshandläggaren vid Umeå universitet 5/3-96.

bar det förslag om medel för 18 nyinrättade tjänster med inriktning mot genusforskning.⁴⁸ Propositionen byggde bland annat vidare på det arbete som genomförts av KVINS under 1995.⁴⁹

En redovisning av de tänkta åtgärderna presenterades därefter i den proposition som angav regeringens forskningspolitik för åren 1997-1999; *Forskning och samhälle*.⁵⁰ En allmän utgångspunkt var att forskning med genusperspektiv måste öka. I regeringens skrivelse om jämställdhetspolitiken gavs en principiell motivering till detta:

*Denna i modern kvinnoforskning ofta kallade könsmaktsordning, som innebär mäns relativa överordning och kvinnors relativa underordning, upprätthålls och återskapas fortfarande i vårt samhälle. Det sker medvetet eller omedvetet genom beslut och handlingar i vardagen, arbetslivet, politiken och i näringslivet. Dessa beslut och handlingar leder ofta till att kvinnor på de flesta områden generellt sett får sämre villkor än män. Att förändra denna ordning är jämställdhetspolitikens viktigaste utmaning. En sådan förändring sker dock inte över en natt. Det är ett långsiktigt arbete som kräver vilja, tålamod, engagemang och inte minst, kunskap.*⁵¹

Satsningen på de 18 nya tjänsterna sågs som en del av den ”dubbla strategin”, det vill säga att dels stödja tvärvetenskapliga fora/centraltbildningar och dels stödja den inomdisciplinära uppbyggnaden av genusforskningen. Propositionen argumenterade för genusperspektivets relevans inom teknik/naturvetenskap. Över huvudtaget lades stor vikt vid stöd till den tekniska och naturvetenskapliga forskningen i propositionen men det handlade inte endast om en instrumentell syn. En betydligt bredare ansats ligger bakom följande skrivning:

*All vetenskap påverkas av kultur och värderingar. Detta gäller också tekniken och naturvetenskapen. Där kan ett genusperspektiv bidra till förståelse om värderingars betydelse för problemval m m. Vem som definierar vad som är ett vetenskapligt problem påverkar resultatet av forskningen och därmed den världsbild vetenskapen bygger upp och den teknik den leder till.*⁵²

Det var en ansats som även låg väl i linje med de tankar som presenterats av KTH i förslaget om att inrätta tjänster inom området ”teknik, industri och genus”, se ovan.

Förslaget om stödområden från FRN hade ju varit en rekommendation. I propositionen presenterades Utbildningsdepartementets beslut. Först med en principdeklaration:

⁴⁸ Prop. 1996/97: 1 s 83-84.

⁴⁹ Viljan att veta... SOU 1995:110.

⁵⁰ Prop. 1996/97: 5.

⁵¹ Regeringens skrivelse 1996/97: 41, inledningen.

⁵² Prop. 1996/97: 5 kap 3.7.

Regeringen anser det mycket angeläget att främja genusforskningen inom ämnen där den idag saknar förankring. Det är regeringens bedömning att det är tjänster inom dessa områden som gör mest nytta. Dock kan det finnas anledning att fördela ett visst antal tjänster även till ämnen där genusforskningen är väl förankrad, för att bl a främja en fortsatt teoribildning på området.⁵³

Med detta som utgångspunkt föreslogs att 10 miljoner kronor skulle avsättas för att finansiera sex professurer med tillhörande forskarassistenttjänst och doktorandtjänst inom följande områden:

- litteraturvetenskap
- sociologi
- informationsteknologi
- folkhälsovetenskap
- fysikundervisningens didaktik
- människa-maskin

Den väl förankrade tanken om att inrätta rådstjänster var borta. Berörda forskningsråd skulle nu få i uppdrag att föreslå lärosäten. Det betonades dock att ämnespreciseringen skulle vara genusforskning.⁵⁴

Två områden hade försvunnit – teknikhistoria och antropologi . Två nya hade tillkommit – informationsteknologi och fysikundervisningens didaktik. Vad hade hänt sedan FRN:s förslag lämnades in till departementet i mars 1996? Varför hade departementet frångått detta förslag och istället valt att prioritera delvis andra områden? Dokumentation från överläggningarna saknas och det är därför svårt att se vilka avvägningar som kan tänkas ligga bakom.

IX Placeringen av tjänsterna

De forskningsråd som via inriktningen på tjänsterna blivit berörda fick nu i uppdrag att föreslå lärosäten. Socialvetenskapliga forskningsrådet (SFR) skulle i samråd med Medicinska forskningsrådet (MFR) föreslå lärosäte för tjänsterna i folkhälsovetenskap. Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet (HSFR) skulle dels föreslå lärosäte för tjänsterna i litteraturvetenskap dels, i samråd med SFR, placering av tjänsterna i sociologi och slutligen även, tillsammans med Naturvetenskapliga samt Teknikvetenskapliga forskningsråden (NFR resp TFR), lämna förslag om placering av tjänsterna i fysikundervisningens didaktik. TFR fick ansvar för att, tillsammans med HSFR, föreslå tjänsteplacering angående människa-maskin. TFR uppdrogs även att lämna förslag angående informationsteknologi. Uppdraget skulle vara avrapporterat senast den 1 april 1997.⁵⁵ I uppdraget till råden angavs att det handlade om ”paket” med vardera tre tjänster vid samma lärosäte samt att samtliga ämnen skulle ha en ämnesprecisering till genusforskning.

Beslutsunderlag saknas och det är därför svårt att se hur en eventuell diskussion

⁵³ Prop. 1996/97: 5 kap 3.7.

⁵⁴ Prop. 1996/97: 5 kap. 3.7.

⁵⁵ Utbildningsdepartementet 19/12-96, kopia av regeringsbeslut 33.

har förts. Råden hade begärt in synpunkter från de fakulteter/universitet som blivit direkt berörda. Direktiven var här tydliga:

Forskningsråden kommer att fästa stor vikt vid att tjänsterna kan placeras vid universitet eller högskola där aktiva forskningsmiljöer finns inom områden som är relevanta för tjänsternas inriktning. I ev förslag som lämnas bör därför belysas hur tjänsterna kan ansluta till befintlig forskningsverksamhet, och hur samverkan mellan ämnen och institutioner bedöms bli fruktbara. /.../ Förslag som utgår från en bestämd person som finns vid det universitet/högskola som lämnar förslag, har därmed mindre relevans.⁵⁶

Att råden – åtminstone till en del – tagit hänsyn till de inkomna skrivelserna från de enskilda verksamheterna framgår av svaret från SFR angående tjänsterna i folkhälsovetenskap. Rådet stod visserligen fast vid den ursprungliga uppfattningen att professorerna borde ha utlysts som rådstjänster. Gången borde ha varit att först avgöra vem som var mest meriterad och därefter ta upp frågan om placering i samråd med vederbörande kandidat och berörda lärosäten. När professuren väl tillsatts och placerats ansågs det lämpligt att utlysa forskarassistent- och doktorandtjänst. På så vis skulle det även bli en naturlig koppling mellan de tre tjänsterna där professorn – utifrån sin ledande position – fick möjlighet att utforma en forskningsprofil. Men eftersom det beslutats om specifik placering lämnades även förslag på sådan. Utifrån en bedömning av befintlig forskningsmiljö och utifrån möjligheterna till en fruktbar tvärvetenskaplig samverkan mellan fakulteter och andra ämnen föreslog rådet att tjänsterna borde placeras antingen vid Umeå eller också vid Lunds universitet (sambandsmedicinska institutionerna i Malmö). Umeå ansågs dock ha ett visst försteg. Men rådet lämnade öppet för regeringen att utifrån nationella fördelningshänsyn prioritera Malmö/Lund. Svaret måste dock tolkas som att det var Umeå som forskningsmässigt ansågs ligga främst.⁵⁷ Av ett senare brev till departementet framgår att rådet uppmanats att förtydliga sitt ställningstagande. Kort och koncist meddelades nu att Umeå universitet redovisat de bästa förutsättningarna för tjänsterna.⁵⁸ Anne Hammarström hävdar senare – i sin sluterinran angående överklagandet av professuren i folkhälsovetenskap – att beslutet att förlägga tjänsterna till Umeå avgjordes av att Umeå universitet gett utfästelser om att väl förvalta satsningen på genusforskningen. Inom den medicinska forskningen hade man ju dessutom ett ”olyckligt fall” att hänvisa till och att undvika en upprepning av – nämligen den utdragna tillsättningsprocessen av professuren i medicinsk kvinnoforskning i Linköping.⁵⁹

Eventuella nationella fördelningshänsyn hade inte beaktats när HSFR i samråd med

⁵⁶ Från HSFR enligt sändlista 4/2-97, Dnr A 168/95 samt från TFR enligt sändlista 5/2-97, Dnr 11-97-9.

⁵⁷ Från SFR till Utbildningsdepartementet 3/4-97.

⁵⁸ Från SFR till Utbildningsdepartementet 16/6-97.

⁵⁹ Sluterinran från Anne Hammarström till Överklagandenämnden för högskolan 28/2-00, Reg nr 21-62-00.

berörda parter föreslagit placeringar inom sitt kompetensområde. Rådet sade sig helt och hållet ha utgått från den existerande forskningsmiljön, nuvarande tjänstestruktur, lärartillgång, tvärvetenskapliga arbetsmöjligheter samt lokal beredskap för att stödja och utveckla genusforskningen. Allt i syfte att främst försöka tillgodose att tjänsterna skall kunna få en positiv vetenskaplig effekt.

Men placeringen av professuren i litteraturvetenskap avgjordes genom votering i rådet. Göteborg och Lund var här de förslag som fanns och majoriteten ansåg att ”... man totalt sett får den största positiva effekten för den litteraturvetenskapliga genusforskningen om tjänsterna placeras i Göteborg med hänsyn till kombinationen av starkt utvecklingsbar kreativ miljö, stora tvärvetenskapliga möjligheter och akut brist på tjänster.”⁶⁰ Detta trots att man också inom rådet gjort bedömningen att den starkaste forskningsmiljön fanns i Lund.

Beslutet om att förlägga tjänsterna till Göteborg väckte kritik. Litteraturvetenskapliga institutionen vid Lunds universitet hade skickat in en omfattande skrivelse till Historisk-filosofiska fakultetsrådet i Lund i februari 1997. (Gången var sådan att fakulteten skulle besvara HSFRs uppmaning om att komma in med synpunkter på placering av tjänsterna). Av någon anledning hade skrivelsen nått rådet först dagen före HSFRs sammanträde om tjänsteplaceringarna. När beslutet om att placera professuren i litteraturvetenskap vid Göteborgs universitet blev offentligt tog man från Lunds sida denna försening som ett argument mot placeringen i Göteborg. Eftersom man ansåg att rådet haft ofullständigt beslutsunderlag ville man att skrivelsen från Lund skulle gå vidare till departementet – där det slutliga beslutet om placering fattades.⁶¹ Från Lunds sida hade man påvisat en styrka och en bredd inom genusforskningsfältet vid den litteraturvetenskapliga institutionen. Denna ansågs vara väl integrerad i institutionens verksamhet och därmed framhölls att det fanns ett gediget underlag för både nya initiativ och för en framtida utveckling av området.⁶² Skrivelsen från Göteborg var betydligt mera kortfattad och utgick i mindre grad från den litteraturvetenskapliga institutionen. Humanistiska fakultetsnämnden i Göteborg framhöll istället de Kvinnohistoriska samlingarna, Institutionen för kvinnovetenskap, forskningsprogrammet Kvinnligt-manligt samt Sekretariatet för genusforskning, samtliga med placering i Göteborg. De argument som var direkt relaterade till litteraturvetenskap tog fasta på den verksamhet som bedrevs på grund- och forskarutbildningsnivå, det vill säga främst undervisning. Med hänvisning till att en av de inblandade lärarna stod i begrepp att gå i pension och den andra främst hade sin verksamhet förlagd utanför institutionen föreslogs en placering till Göteborg.⁶³

⁶⁰ Från HSFR till Utbildningsdepartementet 8/4-97.

⁶¹ Från Filosofiska institutionen (tillhörighet för områdesdekanus och sektionsdekanus) Lunds universitet till HSFR 10/4-97.

⁶² Från Litteraturvetenskapliga institutionen, Lunds universitet till Historisk-filosofiska fakultetsrådet 24/2-97. I en skrivelse från HSFR till departementet den 15/4-97 dementeras att Lund har missgynnats pga bristande information. Ledamöterna hade uppmanats skaffa fram relevant information innan mötet och i beredningsgruppen hade det ingått forskare från litteraturvetenskap i Lund.

⁶³ Från Humanistiska fakultetsnämnden till HSFR 25/2-97.

Av ett brev från Eva Hættner Aurelius, professor i litteraturvetenskap i Lund, kan man utläsa något om de överväganden som tycks ha gjorts på HSFR. Göteborg tycks ha prioriterats därför att man här saknade fasta forskningsledande tjänster. I Lund ansågs sådana finnas och som argument tycks man ha använt den professur som Eva Hættner Aurelius just fått. Själv framhöll hon följande:

för det första är det anmärkningsvärt att ett förhållande som är ett argument för placering – min närvaro på institutionen, framhålles som ett argument mot och att analogt med detta att en bristsituation framhålles som ett argument för placering. För det andra att den tjänst jag uppehåller inte är i litteraturvetenskap med särskild inriktning mot genus, utan i litteraturvetenskap. På inget sätt kan denna tjänst anses vara identisk med den nu aktuella tjänsten.⁶⁴

Även från Humanistiska fakulteten i Lund kom det protester. Denna gång adresserade direkt till Carl Tham.

Om departementet följer förslaget (att förlägga tjänsterna till Göteborg, min anm.) – varom dock inte rådde enighet i rådet – belönar man alltså ett lärosäte, som har mindre att erbjuda i denna fråga och missgynnar ett annat som länge arbetat för att nå sin nuvarande kompetens. Lunds universitet skulle alltså inte bara gå miste om en mycket välkommen resurs utan sannolikt också förlora meriterade forskare, som i ett eventuellt nyuppkommet läge skulle söka sig till Göteborg. Den av HSFR högst värderade forskningsmiljön, dvs Lunds, skulle riskeras. Att på detta sätt förflytta tyngdpunkter tar tid, kostar pengar och leder inte nödvändigtvis till den kompetenshöjning som denna välkomna förstärkning av angelägen forskning syftar till. Vi tror alltså att en satsning på Lund skulle vara mer gynnsam för genusforskningen i riket än om den hamnade någon annanstans. I själva verket skulle en sådan placering vitalisera inte bara den svenska litteraturforskningen utan göra den internationellt slagkraftig.⁶⁵

Trots protesterna kvarstod beslutet och tjänsterna i litteraturvetenskap förlades alltså till Göteborg.

De två övriga områdena placerades i stort sett utan öppet redovisade överväganden. Tjänsterna i fysikundervisningens didaktik föreslogs till Uppsala därför att ”/i/ntrasset för området och förankringen i de existerande forskningsmiljöerna /här/ är betydande.” Frågan varför Uppsala valdes framför t ex Umeå som sedan flera år tillbaka bedrivit verksamhet inom området och med ett uttalat genusperspektiv blir

⁶⁴ Från Eva Hættner Aurelius till Utbildningsdepartementet 2/5-97.

⁶⁵ Från Humanistiska fakulteten till Carl Tham 4/6-97.

inte besvarad.⁶⁶ Stockholm bedömdes ha den mest lovande forskningssituationen samt en mycket god internationell förankring när det gällde sociologisk genusforskning. Eftersom en förväntad positiv effekt bedömdes vara störst här föreslog HSFR därför att tjänsterna i sociologi förlades till Stockholm. Sociologiska institutionen i Stockholm hade sänt in en skrivelse direkt till HSFR där man hänvisade till att undervisning med genusinriktning var en del av grundutbildningen i ämnet, att det fanns ett forskningsprogram inom området jämförande genusstudier samt att man drev en forskarskola i jämförande genusstudier med internationell förankring vid institutionen. En utförlig motivering avslutades med att institutionen "... kan erbjuda en mycket lämplig och aktiv forskningsmiljö för de tre nya tjänsterna."⁶⁷ Att institutionen var angelägen om att få dessa tjänster framgår av att prefekten Göran Ahrne redan i september 1996, när det stod klart att tjänsterna skulle inrättas, skrev direkt till Carl Tham med en förhoppning om att tjänsterna i sociologi skulle förläggas just till Stockholm.⁶⁸

HSFR hade alltså föreslagit placering av tre av "tjänstepaketet" och uppenbarligen gjort så utifrån delvis olika bedömningsgrunder. Tjänsterna i litteraturvetenskap tilldelades en institution där genusperspektivet var relativt svagt integrerat medan motsatsen gällde för tjänsterna i sociologi. Beträffande tjänsterna i fysikundervisningens didaktik har man uppenbarligen gått på allmänt positiva utlåtanden och därefter försatt en positiv utveckling utan att ha någon egentlig grund för förmodandet.

De två områden som handlades av Teknikvetenskapliga forskningsrådet (TFR) hade enhälligt föreslagits gå till Luleå tekniska universitet – människa-maskin, samt till Högskolan i Karlskrona/Ronneby – informationsteknologi. Motiveringarna var kortfattade. Högskolan i Karlskrona/Ronneby ansågs ha lämnat ett välgrundat förslag som baserats på en god interdisciplinär samverkan. Rådet hade sett klara indikationer på en "brobyggarfunktion" mellan teknik och samhällsvetenskap. Högskolan bedömdes ha en god och stark forskningsmiljö med förankring i undervisningen. Ett plus var även att högskolan ville disponera medlen i samverkan med KTH och den gemensamma forskarskola inom teleinformatik som byggts upp. Även i denna motivering finns alltså inslag av framskrivning, som vidare avslutades med att "p/laceringen på en mindre högskola med en stark profil mot informationsteknologi kan också leda till att verksamheten får en stor synlighet."⁶⁹ Även här hade intresset varit stort redan i samband med att beslutet om att inrätta tjänsterna skulle tas. Per Eriksson, dåvarande rektor vid Högskolan i Karlskrona/Ronneby, avslutade ett fax till Carl Tham med följande:

⁶⁶ Det finns relativt utförliga skrivelser från både Uppsala och Umeå universitet när det gäller tjänsterna i fysikundervisningens didaktik. Från rektor Umeå universitet till FRN 13/10 1995, bilaga 5. Från Kvinnovetenskapligt forum, Umeå universitet till Samhällsvetenskapliga- och Naturvetenskapliga fakultetsnämnderna 21/2 1997. Från Samhällsvetenskapliga samt Teknik-naturvetenskapliga fakultetsnämnden, Uppsala universitet till HSFR 8/3-97, Från Samhällsvetenskapliga samt Teknik-naturvetenskapliga fakultetsnämnden, Uppsala universitet till TFR 13/3-97 (med underlag daterat 11/3-97) samt yttrande från rektor Uppsala universitet till HSFR resp TFR 20/3-97. Likaså hade Lärarhögskolan i Stockholm inkommit med förslag att förlägga tjänsterna dit. Från Lärarhögskolan i Stockholm till HSFR 28/2-97.

⁶⁷ Från Sociologiska institutionen, Stockholms universitet till HSFR 21/2-97.

⁶⁸ Från Göran Ahrne, Sociologiska institutionen, Stockholms universitet till Carl Tham 13/9-96.

⁶⁹ Från TFR till Utbildningsdepartementet 18/4-97, Dnr 11-97-9. Min kursiv.

Slutligen vill jag anmäla att vår högskola är mycket intresserad av att få den professur i informationsteknologi med genusperspektiv, som anges i prop. Forskning och samhälle, sid 101, i samband med forskarskolan i Teleinformatik. Vi har en mycket kompetent kandidat.⁷⁰

Samverkan var även ett plus för tjänsterna i människa-maskin. Här handlade det om samverkan mellan ergonomi och teknisk psykologi (teknik och psykologi). Ytterligare en fördel ansågs ligga i den redan etablerade verksamheten inom Genus och teknik i Luleå.⁷¹

Tjänsterna var nu placerade och det var dags för utlysningar. Anställningarna var ju tänkta som ”paket”, för att stödja och utveckla genusforskningen inom ämnesområdet. Ett naturligt förfaringsätt skulle ju då vara att utlysa professuren och därefter – i samråd med den utsedda/e/ tjänsteinnehavaren - rekrytera forskarassistent samt doktorand. Tillvägagångssättet låg implicit i skrivningarna från departementet och ett sådant förfarande låg ju även bakom tanken med att utlysa rådsprofessurer för att - när dessa tillsatts och placerats - därefter utlysa övriga anställningar.

Så tolkades proceduren också i allmänhet. Med undantag för Göteborg. Resultatet för Göteborgs del blev att forskarassistent- och doktorandtjänsterna varit besatta i drygt två år när professorn (Lisbeth Larsson) började sin anställning. Konkret innebar det att den naturliga kopplingen mellan de tre tjänsterna saknades och att professors roll som forskningsledande hade underminerats.

Högskolan i Karlskrona/Ronneby agerade för att bygga upp en genuskompetens på högskolan och inom informationsteknologi redan innan beslutet om utlysningarna tagits. Enligt Lena Trojer som också innehar professuren i informationsteknologi i Ronneby hade bland andra rektor (Per Eriksson) agerat kraftfullt för att få tjänsterna till Ronneby. Han hade kontaktat Lena Trojer redan i april 1998, dvs innan professuren lystes ut, och bett henne komma till Ronneby för att hjälpa till vid uppbyggnaden av området. När det så var dags för utlysning fanns Lena Trojer redan på plats men tjänsten utlystes trots detta två gånger för att ett tillräckligt konkurrenskraftigt underlag skulle kunna ligga till grund vid rekryteringen. Doktorandtjänsten hade besatts redan vid årskiftet 1998/99 men till skillnad från Göteborg sågs den alltså inte som fristående från ”paketet”. En genuskompetens skulle ju kunna sägas vara under uppbyggnad i Ronneby.⁷²

Beslutet om professuren i sociologi togs i december 1998 och Barbara Hobson tillsattes från och med 1/1-99. Enligt uppgift från samhällsvetenskapliga fakultetskansliet, Stockholms universitet, tillsattes doktorandtjänsten från och med 1/1-00. Forskarassistenttjänsten har tillsatts hösten 2002.

I juni 1999 utlystes professuren i människa-maskin vid Luleå tekniska högskola. Ämnet var nytt vid universitetet och det klargjordes att en viktig uppgift för ämnesföreträdaren var att leda uppbyggnaden av verksamheten, att etablera forskning och

X Utlisningarna

⁷⁰ Från Per Ericsson till Carl Tham 26/9-96.

⁷¹ Från TFR till Utbildningsdepartementet 18/4-97, Dnr 11-97-9.

⁷² Enligt samtal med Lena Trojer 3/9-01.

forskarutbildning av hög internationell klass. Det skulle även ankomma på denna/e/ att rekrytera goda medarbetare (forskarassistent och doktorand). Den 1/4 2001 tillsattes Marja Vehviläinen som professor. Både doktorand- och forskarassistenttjänsterna utlystes den 30/4-01. Ett av Marja Vehviläinenns första åtaganden blev att rekrytera medarbetare. När det gäller doktorander har detta uppenbarligen fungerat väl och under hösten 2001 inledde två doktorander sina anställningar, vilket betyder att fakulteten gav ekonomiskt utrymme för ytterligare en doktorandtjänst – utöver den som hörde till ”genuspaketet”. När det gäller forskarassistenttjänsten ser det emellertid lite annorlunda ut. Även här hade Marja Vehviläinen inflytande över processen då hon kunde välja sakkunniga. Bland de fyra sökande till tjänsten placerade de sakkunniga den som hade god kompetens inom genusstudier på första plats och på andra plats en sökande med kompetens inom området människa-maskin och informatik. Anställningsnämnden ”körde” därefter över de sakkunniga och förordade denna senare till forskarassistenttjänsten. Argumentet att det var en profil som bättre passade universitetets inriktning innebär dock att genuskompetensen överspelats. Med Vehviläinenns egna ord ...” nämnden verkar ha haft en föreställning om att de vet bättre än jag själv och de sakkunniga om vad som behövs i ämnet”.⁷³ Hur samarbetet kommer att utvecklas är dessutom oklart. Den tillträdande forskarassistenten befinner sig i USA och har inte uppgivit några konkreta planer för framtiden, vilket försenar den framtida planeringen. Att Marja Vehviläinen numera slutat sin anställning gör det hela ytterligare osäkert.

Även i Umeå var förfarandet likartat. Professuren utannonserades i april 1998. Den 22/6 1999 tillsattes Ann Lalos men efter överklagande drogs beslutet upp och Anne Hammarström tillträdde som professor den 17/10 2000. Det var däremot inte självklart att forskarassistenttjänsten skulle kopplas till professuren och på så vis bidra till att stärka genusforskningen inom ämnet. Sådana tjänster brukar utlysas på fakultetsnivå och inriktningen skulle alltså lika gärna kunna vara ”kvinnors hälsa”. Men eftersom Anne Hammarström satt i rekryteringsgruppen för utseende av sakkunniga kunde hon alltså påverka att de sakkunniga hade kompetens inom genus och folkhälsovetenskap och därmed agera för att forskarassistenttjänsten fick detta innehåll. Hösten 2001 blev även denna tillsatt – och i folkhälsovetenskap med placering vid samma institution som professuren.⁷⁴ Enligt rekvisionsunderlaget till kammarkollegiet har doktorandtjänsten i folkhälsovetenskap tillsatts från oktober 2000.⁷⁵

Uppsala universitet ledigförklarade professuren i fysikundervisningens didaktik i maj 1998. Detta hade föregåtts av ett aktiv rekryteringsarbete under april månad samma år där (personliga) brev skickades till möjliga internationella kandidater. I dessa brev informerades om att Uppsala universitet beslutat initiera ett nytt forskningsprogram i *Physics Education and Gender Studies*. Programmet beskrevs som permanent och det förutskickades att en forskarassistent- och en doktorandtjänst skulle nybesättas vart sjätte år.⁷⁶

Professuren tillsattes den 17/4-00. Det har varit svårt att få fram uppgifter om de övriga två tjänsterna. I maj 2001 meddelade Teknisk-naturvetenskapliga fakultets-

⁷³ E-post från Marja Vehviläinen 2/9-02.

⁷⁴ Enligt samtal med Anne Hammarström 11/6-01.

⁷⁵ Från kansliet för Medicinsk-odontologiska fakulteten, Umeå universitet till Kammarkollegiet 12/12-00 samt 19/4-01

⁷⁶ Brevutkast från bl a Ulla Riis 7/4-98, Uppsala universitet Dnr 2467 Doss B 11108.

kansliet att de inte är utlysta och hänvisade till prefekten vid Fysiska institutionen som enligt kansliet skulle avgöra huruvida tjänsterna skulle utlysas. Det har inte gått att få fram ytterligare information om ärendets hantering. Från fakultetskansliet meddelades dock att doktorandtjänsten är tillsatt hösten 2001. Någon forskarassistenttjänst har inte blivit besatt.

Vad var det för tjänster som skulle besättas och vilken kompetens ansågs stämma överens med utlysningarna? Universitetens skrivelser i samband med förslag om ämnesanknytning och senare placering samt rådets behandling av ärendena ger en okomplicerad bild. Det handlade om relativt brett formulerade ämnesområden som nu skulle ges en teoretisk förstärkning utifrån ett genusperspektiv. I beslutet om tjänsterna och i rådets arbete med att ta fram lämpliga områden hade fokus legat på den miljö som främst skulle kunna främja forskningsområdet. Vad ett genusperspektiv skulle innebära hade egentligen inte diskuterats. Det aktualiserades först nu. Det var – kanske inte oväntat – främst inom de områden där ett genusperspektiv var relativt minst utvecklat som själva perspektivet kom att diskuteras. Jag kommer att koncentrera på detta via två av de anställningar som var aktuella, nämligen folkhälsovetenskap i Umeå och fysikundervisningens didaktik i Uppsala.

Vad innebär ett genusperspektiv inom medicinsk forskning? Frågan ställdes på sin spets när professuren i folkhälsovetenskap skulle besättas. Sex sökande kvarstod när de sakkunnigas arbete inleddes. Att folkhälsovetenskap sågs/ses som ett tvärvetenskapligt forskningsområde framgår av de sökandes kompetenser. Flertalet hade någon form av medicinsk utbildning men inom olika specialiteter; obstetrik/gynekologi, klinisk fysiologi samt socialmedicin. En av de sökande var nutritionist medan en annan hade socionomexamen (ej kombinerad med medicinsk utbildning). Slutligen fanns här en sökande med idéhistorisk bakgrund. De sakkunniga var samtliga medicinare: Professor Åsa Kilbom som har sin förankring vid arbetshälsoenheten, Arbetslivsinstitutet och som arbetar med preventiv ergonomi och kvinnors och mäns olika villkor i arbetslivet. Professor Britt-Marie Landgren, då vid Karolinska institutet (nu vid kvinnoforskningsenheten, /som huvudsakligen sysslar med kvinnors hälsa inom gynekologiska sjukdomar/ Huddinge sjukhus). Samt Calle Bengtsson, professor i allmänmedicin vid Göteborgs universitet.

De sakkunniga var inte eniga om vem som kunde anses vara mest meriterad för tjänsten. Åsa Kilbom placerade Ulf Högberg med specialitet inom obstetrik/gynekologi, Umeå i första rummet. Därefter ansåg hon att Anne Hammarström borde placeras. Hammarström har specialistkompetens inom socialmedicin och utnämndes till docent i folkhälsovetenskap vid Umeå universitet 1994. På en delad tredjeplats placerade Kilbom Ann Lalos, socionom/kurator och verksam vid Institutionen för obstetrik och gynekologi i Umeå samt Karin Henriksson-Larsén docent i klinisk fysiologi i Umeå. Om Högberg hette det att ”/h/ans forskning är av mycket god kvalitet och omfattning och omfattar såväl folkhälsa som genus...”.⁷⁷

⁷⁷ Jämförande bedömning av sökande till professur i folkhälsovetenskap med inriktning mot genusforskning vid Umeå universitet, Arbetslivsinstitutet 15/3-98?, Åsa Kilbom, Umeå universitet Dnr 3131-654-98.

XI Sakkunnigbedömningarna – och definitionen av genusforskning

XI:1.1 Folkhälsovetenskap med inriktning mot genusforskning

Britt-Marie Landgren gjorde en helt annan bedömning. Hon ansåg att Högberg ”alldeles klart” var meriterad för en professur i obstetrik och gynekologi. Men hon bedömde att han i sin forskning hade ett svagare genusperspektiv än Lalos och Hammarström. Han kom alltså inte i fråga vare sig som nummer ett eller nummer två när det gällde den aktuella tjänsten. Om Hammarström sägs att hon

... är synnerligen väl meriterad för den sökta professuren. Hennes forskningsområde är folkhälsovetenskap med ett klart och tydligt genusperspektiv och hennes forskning är av hög kvalitet. Hon har utvecklat och leder en internationell kurs i folkhälsovetenskap med genusperspektiv.⁷⁸

Den tredje sakkunnige, professor Calle Bengtsson förde över huvudtaget inte fram Högberg bland toppkandidaterna. ”Jag finner att två av dem som söker tjänsten i fråga har erforderliga meriter för den aktuella professuren: Ann Lalos och Anne Hammarström.” Han säger vidare att

... Hammarström visar ett tydligare genusperspektiv i sin forskning och hon har även varit mer framstående när det gäller att tydliggöra genusforskningen och dess roll i samhället. /.../Anne Hammarström har ett visst försprång både när det gäller forskning och undervisning med anknytning till den aktuella professurens specifika ämnesområde, och ett tydligt försprång när det gäller att tydliggöra genusperspektivet i samhället.⁷⁹

De tre hade således fört fram var sin kandidat. Möjligen skulle utslagen kunna tolkas som att Anne Hammarström hade ett litet försprång, placerad i första rummet av en av de sakkunniga och som numer två av en annan. Ett skäl till att bedömningarna utfallit så olika kan ha att göra med hur själva anställningen beskrivits i utlysningen. Annonsen placerade visserligen in tjänsten i ett sammanhang – regeringens satsning på genusforskning - men särskilt poängterades att innehavaren borde ha en tydlig forskningsinriktning mot medicinska frågeställningar.

Trots oenigheten bland de sakkunniga skulle det alltså kunna tolkas som att Anne Hammarström ändå hade ett visst försprång. Ytterligare stöd för Hammarström fanns i ett utlåtande som lämnats av professorerna Birgitta Hovelius och Töres Theorell i maj-99. Dessa båda hade granskat Lalos ansökan utifrån hennes förankring och kompetens inom området folkhälsovetenskap med genusinriktning. Deras sammanfattande slutsatser om Lalos arbeten var följande:

⁷⁸ Sakkunnigutlåtande till professur i folkhälsovetenskap med inriktning mot genusforskning vid Norrlands universitets sjukhus, Umeå, Britt-Marie Landgren, Huddinge 10/3-99, Umeå universitet Dnr 3131-654-98.

⁷⁹ Tillsättning av professur i folkhälsovetenskap med inriktning mot genusforskning vid Umeå universitet, utlåtande från Calle Bengtsson, professor i allmänmedicin vid Göteborgs universitet, Göteborg den 14/3-98, Umeå universitet, Dnr 3131-654-98.

De är skrivna utifrån ett kliniskt perspektiv och kan svårligen sägas representera medvetenhet om och intresse för de centrala folkhälsovetenskapliga frågeställningarna. Vidare saknar de genusteoretisk anknytning, kritisk vetenskapsanalys, reflexivitet i förhållande till forskningsprocessen och problematisering av kön/genus. Empirin redovisas ofta separat på kön, men så gott som ingen genustolkning eller genusanalys förekommer. Arbetena inte bara saknar genusperspektiv, den påtagliga bristen på genussensitivitet i sammanhanget ger intryck av att genusperspektiv är utan intresse. Att den vetenskapliga produktionen skulle kunna etiketteras som folkhälsovetenskaplig genusforskning tycks vara en sent påkommen tanke, som uppenbarligen inte förelåg då artiklarna skrevs.⁸⁰

Men medicinska fakultetens beredningsgrupp för anställningsärenden föreslog att Ann Lalos skulle anställas i första hand och Anne Hammarström i andra hand. Till detta anslöt sig Medicinska fakultetsnämnden och som argument anfördes att Lalos' forskningsprofil passade väl in i den profil som fanns vid medicinska fakulteten. Ann Lalos tillträdde professuren samma dag som beslutet togs den 22/6-99.⁸¹

Av det relativt omfattande bakgrundsmaterialet framgår att Umeå universitet och inte minst Institutionen för allmänmedicin agerat mycket aktivt för att få genustjänster placerade till Umeå. Placeringen hade också haft stöd i KVINS utredning där det hänvisades till att de forskargrupper som fanns i Umeå inom detta område hade ett uttalat genusperspektiv i synen på kvinnors hälsa. I en första skrivelse från Institutionen för allmän medicin i Umeå till medicinska fakulteten redogjorde Anne Hammarström och prefekten Göran Westman för att Umeå var den placering som var mest lämpad för denna forskning. Sedan en lång följd av år hade det bedrivits forskning inom området och med ett mer eller mindre uttalat genusperspektiv. I det granskade materialet framstår Hammarström som den initierande och forskningsledande på området.⁸²

Med beslutet att tillsätta Ann Lalos synliggjordes problematiken kvinnor – genus. Blir det genusforskning därför att man uppmärksammar/studerar kvinnor? Hammarström och Westman hade berört frågan redan i sin skrivelse till fakulteten i februari 1997.

Forskning om kvinnors hälsa adderar kunskap om kvinnor till forskning som i huvudsak är utförd av män. Därigenom fylls kunskapsluckor igen. Jämfört med genusforskning är det relativt lätt att argumentera för och inse behovet av denna forskning. Ett exempel är att nu pågår flera studier för att få kunskap om kvinnors riskfaktorer vid hjärtkärlsjukdomar. Merparten av forskningen om kvinnors hälsa utgår inte ifrån ett genusteoretiskt perspektiv, men utgör en potentiell utvecklingsgrund för ämnet.⁸³

⁸⁰ Bedömning av genus- och folkhälsovetenskapligt perspektiv i Ann Lalos' forskning av Birgitta Hovelius och Töres Theorell 10/5-99.

⁸¹ Se Beslut från Överklagandenämnden 16/8-00, protokoll 8-00, nr 1, reg nr 21-62-00.

⁸² Från Institutionen för allmän medicin, Umeå (Anne Hammarström och Göran Westman) 12/2-97.

⁸³ Från Institutionen för allmän medicin, Umeå (Anne Hammarström och Göran Westman) 12/2-97, s 4.

XI:1.2 Överklagandet

Redan innan beslutet i Medicinska fakultetsnämnden var fattat hade Britt-Marie Thurén, professor i genusvetenskap, Kvinnovetenskapligt forum i Umeå, agerat. Hon hade själv närvarat (utan rösträtt) vid två av beredningsgruppens sammanträden och kunde därför meddela att förslaget om att utse Lalos hade föregåtts av både tveksamhet och oenighet inom gruppen. I ett brev till fakultetsnämnden försökte hon nu övertyga nämnden om att Hammarström var den kandidat vars meriter överensstämde med själva syftet med tjänsten. Hon hänvisade till andemeningen med de nya tjänsterna som ju var att stödja genusforskning. Det var inriktningen på genus som var det centrala och innehavaren borde alltså i första hand vara en kompetent genusforskare. Thurén menade att genusforskning innebär att arbeta inom ett kunskapsområde som visserligen karaktäriseras av otydliga gränser men med en klar kärna och en fast grund, ett väldefinierat studieobjekt om än med ett flertal möjliga tolkningar och teorier. Kön tas alltså inte för givet utan är snarare själva utgångspunkten för en problematisering. Att utse Anne Hammarström borde alltså vara den enda rimliga slutsatsen om man ser till tidigare skrivningar i ämnet där det är just Hammarströms arbete med att bygga upp en genusforskningsmiljö på området som det refereras till. Hammarström har själv en ”noggrann och korrekt utredning om vad genusforskning är. I Ann Lalos ursprungliga ansökan finns ingenting alls om genus.” Att besluta annorlunda skulle innebära att den särskilda satsningen på genusforskning förfelas.⁸⁴ Det handlade om kvinno- respektive genusforskning. Thurén skrev:

Ann Lalos' forskning är säkert värdefull. Hon är antagligen förtjänt av en professur. Det är möjligt att hon kan bli en genusforskare. Det skulle gå att formulera intressanta genusforskningsfrågor kring hennes empiriska material. Jag kan emellertid inte se annat än att hon inte är en genusforskare nu. Om hon ändå, med en generös definition, skulle kunna anses vara det, så är hon under alla omständigheter inte professorskompetent som genusforskare.⁸⁵

Anne Hammarström argumenterade på likartat sätt i sin överklagan:

AL (Ann Lalos) har en mycket knapphändig utbildning i genusvetenskap. I sin tilläggsansökan skriver hon att ett genusperspektiv ”redan från start funnits integrerat i mig”. Men kunskap om genus, liksom om andra vetenskapliga områden, erhålls genom studier och kan knappast finnas med från början. /.../ Fastän hon inkluderar bägge könen i sina studier gör hon ingen nämnvärd analys av betydelsen av att vara kvinna respektive man.⁸⁶

⁸⁴ Från Britt-Marie Thurén till alla ledamöter i fakultetsnämnden, Medicinsk fakultet, Umeå universitet 3/6-99.

⁸⁵ Från Britt-Marie Thurén till alla ledamöter i fakultetsnämnden, Medicinsk fakultet, Umeå universitet 3/6-99.

⁸⁶ Från Anne Hammarström till Överklagandenämnden för Högskolan 20/8-99, s 2.

Till detta anförde hon formella brister. Lalos hade bedömts utifrån en nio månader extra meriteringstid och alltså fått möjlighet att komplettera sin ansökan långt efter den fastställda tiden. Hon ansåg dessutom att fakultetens dekan påverkat ärendets hantering på flera olika nivåer och alltså haft ett otillbörligt stort inflytande. Att föreslå med en enda rösts övervikt (vilket hade varit fallet i beredningsgruppen, jmf Thuréns argument ovan) samt att besluta utan att ange några egentliga motiv för utslaget ansåg hon likaså märkligt. Att hänvisa till en överensstämmelse med fakultetens forskningsprofil borde dessutom snarast betraktas som kontraproduktivt – ”Men det här är en professur inom ett nytt område, som inte ska överensstämma med den traditionella inriktningen! Tvärtom ska en genusprofessur problematisera den rådande forskningsprofilen.”⁸⁷ Beslutet att utse Lalos kunde vara en följd av bristfälliga och delvis missledande uppgifter. Men också en följd av att de sakkunniga inte hade tillräcklig kompetens på området. Utslaget hade i själva verket fattats i överensstämmelse med den av de sakkunniga som var minst insatt i genusforskningen. Att utse Lalos skulle – enligt Hammarström - innebära att universitetet svek sitt ursprungliga löfte om att förvalta resurserna för genusforskning på ett – för denna forskning - ändamålsenligt sätt.

Hammarström eller Lalos – vid genomgången av materialet står det tydligt att det handlade om genus eller om kvinnor. Medicinska fakultetsnämnden valde kvinnor framför ett synliggörande av maktstrukturer. Men den hade gjort så trots protester från flera håll. En av doktoranderna inom folkhälsovetenskap i Umeå skrev till rektor vid Umeå universitet. Argumentationen var likartad – resurserna för genusforskning riskerade att förfelas om fel person hädanefter skulle förvalta medlen.⁸⁸ Det var också här som initiativet till en protestskrivelse togs och genusforskare inom andra discipliner i landet ombads reagera via ett *Upprop till försvar för genusforskningen!* Och från olika håll, runt om i landet sändes protester in till rektor vid Umeå universitet. Protesterna var likartade och det framhölls att satsningen på genusforskning måste beakta att det handlade om en satsning på ett kunskapsområde. En samlad skrivelse från landets kvinnovetenskapliga fora sammanfattade vad det handlade om:

*En professur är en viktig resurs i utvecklandet av genusforskning inom det folkhälsovetenskapliga fältet. Om professuren tillsätts med en person som inte har genusvetenskaplig kompetens riskeras en fördröjning av den utveckling som kunnat ske med en forskare som besitter sådan kompetens. Regeringens särskilda satsning på genusforskning riskerar att förfelas genom fakultetsnämndens beslut.*⁸⁹

Den fortsatta gången i ärendet kan delvis följas via Anne Hammarströms sluterinran till Överklagandenämnden i februari 2000. Hon redogör här för en lång rad av

⁸⁷ Från Anne Hammarström till Överklagandenämnden för Högskolan 20/8-99, s 4. På ett liknande sätt argumenterade Gunilla Risberg, distriktsläkare och doktorand vid Institutionen för folkhälsovetenskap och klinisk medicin, Umeå i ett brev till rektor vid Umeå universitet den 21/6-99.

⁸⁸ Från Kajsa Gillander Gådin till tf rektor Jan-Olof Kellerth, Umeå universitet 6/5-99.

⁸⁹ Från Centra/fora för kvinnoforskning i Sverige genom Christina Mörtberg till tf rektor vid Umeå universitet 17/6-99. Övriga protestbrev finns hos Utbildningsdepartementet, Dnr U1999/2267/D2.

kritikpunkter vad gäller ärendets hantering och både fakulteten och universitetet tycks stå henne svaret skyldig. Läsningen ger dock tydliga indicier på tvetydigheter i tolkningarna som hela tiden återfaller på tjänstens inriktning mot genusforskning.⁹⁰ Både universitetet och dess medicinska fakultet tycks ha lämnat sin tidigare ståndpunkt att stödja en tvärvetenskaplig genusforskning. En forskning som med ett citat från forskningspropositionen 1996/97:5, där tjänsterna föreslogs, beskrevs på följande sätt:

Genusforskningen blottlägger makthierarkier och bidrar därmed till att eliminera hinder för jämställdhet. Vetenskapens självförståelse berikas genom att grundläggande värderingsnormer ifrågasätts.⁹¹

I augusti år 2000 kom emellertid Överklagandenämndens beslut. Nämnden upphävde beslutet att utse Ann Lalos till professor i folkhälsovetenskap med inriktning mot genusforskning. Umeå universitets försök att omformulera tjänsten till att i första hand kräva en inriktning mot medicinska frågeställningar hade alltså gått om intet. Överklagandenämnden tog fasta på syftet med tjänsten och på det sätt som tjänsten var formulerad – som i första hand en inriktning mot genusforskning. Med nämndens egna ord:

Som framgår av redovisningen ovan har den aktuella professuren tillkommit som ett led i statsmakternas strävanden att stärka genusforskningen. Mot denna bakgrund och med särskild hänsyn till ledigkungalörens utformning finner nämnden att företrädare skall ges åt den sökande som är mest meriterad inom den ämnesdel mot vilken professuren skall ha sin inriktning, nämligen genusforskning, om inte detta kan uppvägas av att en annan sökande har klart högre meritering inom professurens allmänna ämnesområde, folkhälsovetenskap.⁹²

XI:2.1 Fysikunder- visningens didaktik med inriktning mot genusforskning

Man kan förmoda att även Uppsala universitet förpliktat sig att uppfylla syftet med satsningen på genusprofessorer. Uppsala hade ju fått tjänsterna i konkurrens med flera andra och åtminstone i ett fall – Umeå – hade det handlat om en verksamhet som kunde uppvisa ett långvarigt arbete med genusperspektiv inom det aktuella området. En genomgång av materialet i samband med tillsättningen av tjänsten väcker emellertid frågor.

Det har funnits ett klart uttalat intresse från Uppsala universitet att satsa på ämnesdidaktisk forskning och forskarutbildning inom främst områdena naturvetenskap och matematik. Ett skäl till detta uppges hänga samman med problemet med lärarutbildningens svaga forskningsanknytning. Universitetet har själv tagit initiativ till att bygga upp verksamheten och ett antal lektorat med ämnesdidaktisk inriktning har inrättats.⁹³

⁹⁰ Sluterinran från Anne Hammarström till Överklagandenämnden för högskolan 28/2-00, Reg nr 21-62-00.

⁹¹ Prop 1996/97:5, s 54.

⁹² Beslut från Överklagandenämnden för högskolan 16/8-00, protokoll 8-00, nr 1, Reg nr 21-62-00.

⁹³ Forskningsstrategier, s 11, <http://info.uu.se/fakta.nsf/sidor/forskningsstrategier>

När universitetet således agerade för att få tjänster i fysikundervisningens didaktik var detta ett led i en strategi som omfattade didaktiska frågor i ett brett perspektiv. I en redogörelse för denna satsning på ämnesdidaktik i samband med redovisningen av universitetets övergripande forskningsstrategier nämns inte någonting om att det även skulle handla om en genusinriktning. Tvärtom tyder skrivningen på att det är det didaktiska perspektivet i sig som varit det avgörande.

Parallellt med identifierandet av detta forskningsområde (fysikundervisningens didaktik) har det, tack vare en donation om ca 15 mkr, blivit möjligt att starta vad som skulle kunna betraktas som en forskarskola i naturvetenskapsdidaktik.⁹⁴

När regeringen beslutade ge Uppsala universitet tre av genustjänsterna tycks det därför inte ha funnits någon upparbetad verksamhet att bygga vidare på. I forskningsstrategierna sägs det tvärtom att det under 1998 och 1999 pågått arbete med att ”bestämma och formulera forskningsområdet som sådant” samt med att rekrytera innehavare till professuren.⁹⁵ En särskild rekryteringsgrupp under ledning av professor Ulla Riis tillsattes. I denna ingick representanter både från samhällsvetenskap – lärarutbildare och pedagoger – och från naturvetenskapen – fysik. Handlade det om att forskningsråden fått vilseledande uppgifter när man hänvisat till att det fanns en förankring i existerande forskningsmiljöer och med detta ansåg det rimligt att tjänsterna borde placeras i Uppsala?

I rekryteringsgruppens programförslag från april 1998 hänvisas till statsmakternas satsning på genusforskning. Men redan i detta förslag har uppdraget omformuleras och tyngdpunkten har lagts vid fysikundervisningens didaktik. Det är detta område som främst preciseras och definieras. Avslutningsvis sägs att

.../Iden aktuella professuren skall också ha en inriktning mot genusforskning. Detta innebär studium av det sociala könets betydelse för lärares och studerandes möte med fysik som ämne för undervisning, lärande och socialisation. Genusforskningen skall belysa såväl manligt som kvinnligt socialt kön samt relationen mellan dessa.

Visserligen sägs att innehavaren skall ha en visad vetenskaplig skicklighet inom genusforskningsområdet men ”/t/onvikten skall i första hand ligga på forskning inom området fysikundervisningens didaktik.”⁹⁶ När gruppen så gick ut med sin intresseanmälan i april-98 låg tonvikten vid fysikundervisningen. I andra hand påtalades att den sökande också borde ha kompetens inom fysik på en nivå motsvarande doktorexamen. Först i tredje hand kom genuskompetensen:

⁹⁴ Forskningsstrategier, s 11, <http://info.uu.se/fakta.nsf/sidor/forskningsstrategier>

⁹⁵ Forskningsstrategier, s 24, <http://info.uu.se/fakta.nsf/sidor/forskningsstrategier>

⁹⁶ Programförslag för forskningsområdet fysikundervisningens didaktik, vicerektor Ulla Riis, Uppsala universitet 6/4-98.

*Furthermore, we expect that the applicant has scientific experience in dealing with the relevance of gender in teaching and learning of Physics, since this is part of the program for the professorship.*⁹⁷

När kungörelsen om professuren och utlysningen så kom i maj 1998 fokuserade ämnesbeskrivningen på fysikundervisningens didaktik och först därefter förklarades att i professuren skulle också ingå genusforskning.⁹⁸

XI:2.2 Sakkunnig- behandling och tillsättning

Vid ansökningstidens utgång hade 12 sökanden anmält sitt intresse. En särskild tjänsteförslagsnämnd med representanter från både den fysiska och den samhällsvetenskapliga tjänsteförslagsnämnden tillsattes. I nämnden ingick också två av medlemmarna ur rekryteringsgruppen.

Men innan något beslut kunde fattas skulle de sökande bedömas. De tre sakkunniga hade sina kompetensområden inom fysik och pedagogik: Cecilia Jarlskog, professor i matematisk fysik vid Lunds universitet, professor Svein Sjøberg från Institutionen för lärarutbildning och skolutveckling, Oslo universitet samt professor emeritus John Ziman, Bristol. Två av dem tycks ha samarbetat vid bedömningen och de är också eniga. Den tredje – Cecilia Jarlskog – lämnade ett avvikande utlåtande. Det framgår att det bland annat var oenigheten kring vilka kvalifikationer som skulle bedömas som de viktigaste som låg bakom det bristande samarbetet.⁹⁹

Cecilia Jarlskog tolkade sitt uppdrag som att huvudvikten skulle ligga vid de sökandes vetenskapliga kompetens och hon utgick från att detta skulle innefatta deras kompetens inom fysikområdet. Därefter ansåg hon att bedömningen skulle ta fasta på kompetens inom didaktik samt slutligen vetenskaplig meritering inom genusforskningen. Detta är en tolkning hon gör trots att hon citerar ur rekryteringsgruppens programförslag:

*Tonvikten skall i första hand ligga på forskning inom området fysikundervisningens didaktik, men en sökande bör ha dokumenterat eget vetenskapligt arbete som behandlar de frågor som genusforskningen ställer eller skulle kunna ställa. Det är nödvändigt att innehavaren har mycket goda forskningsmeriter i fysik, helst på doktorsnivå eller däröver. Det är vidare nödvändigt att innehavaren också har mycket goda kunskaper i fysikundervisningens didaktik, helst på doktorsnivå eller däröver.*¹⁰⁰

De 12 sökande hade delvis olika kompetenser men gemensamt för dem var att de samtliga mer eller mindre saknade genuskompetens. Sju av de sökande avfördes direkt

⁹⁷ Mall för intresseanmälan Ulla Riis, dean of Education och Bo Höistad, dean of Physics John-Erik Thun, head of departement of physics and Leif Östman, departement of Theacher training 7/4-98.

⁹⁸ Kungörelse professur i fysikundervisningens didaktik 22/5-98, Uppsala universitet, Dnr 2467/98.

⁹⁹ Report from John Ziman and Svein Sjøberg: Identification of a lead group for possible further consideration, s 2, 28/3-99.

¹⁰⁰ Report on the applicants for professorship "Didactics in Physics Teaching", s 1, Cecilia Jarlskog 26/3-99.

eftersom Jarlskog ansåg att de inte uppfyllde huvudkriteriet – vetenskaplig kompetens inom fysikområdet. De kvarstående bedömdes nu dels som fysiker och dels utifrån de två övriga vetenskapliga områdena didaktik och genus. Och kanske var det trots allt slutligen ett visst påvisat intresse för genusfrågor hos en av de sökande som avgjorde i Jarlskogs bedömning. Som den främste fysikern hade hon velat placera Björn Fant. Men om även de övriga kriterierna – och hit räknades även undervisningserfarenheter och administrativa meriter - skulle vägas in föll valet på Maija Ahtee. Om henne kunde också sägas att hon ”... touches the gender issue by comparing the answers given by girls and boys.” Hennes kompetens inom området kunde Jarlskog dock inte svara för eftersom det inskickade materialet var på finska.¹⁰¹

Det var endast Majja Ahtee som samtliga sakkunniga var överens om att placera. Men Sjøberg och Ziman gjorde ingen gradering i denna första omgång. De valde att i bokstavsordning sätta upp de tre som borde kallas till intervju och provföreläsning. Intressant nog hade de även placerat två av dem som Jarlskog avfört bland dem som borde kallas. Sjøberg och Ziman tolkade även vetenskaplig kompetens något annorlunda än Jarlskog. Vetenskaplig kompetens skulle innefatta samtliga områden: fysik, didaktik och genus. Slutsatsen blev att ingen av de sökande kunde sägas uppfylla alla kriterier och de ställde sig tvekan till om det alls fanns någon som skulle kunna göra så. Valet stod nu mellan att avbryta processen eller att modifiera kriterierna. De två sakkunniga valde det senare alternativet. Men under hand – och i valet mellan att fortsätta alternativt avbryta processen – föll kraven på genuskompetens bort. Det kom istället att handla om fysik i relation till didaktik. Till skillnad från Jarlskog, som ju lagt tyngdpunkten vid fysik, argumenterade de två för det relativt nya forskningsfält som var under utveckling:

At present there is no established research group in physics education at Uppsala University. The chair is expected to play a key role in the development of research (and academic degrees?) in this field. This, again, requires a person who is very well versed with regard to the international field of physics education. When it comes to the 'pure' physics component, the new chair will have several well-established physics colleagues in Uppsala to lean on. The new element for the academic milieu at Uppsala – and hence the most needed qualification – will be in the field internationally known as 'physics education'.¹⁰²

Slutsatsen för de två blev att en ”ren fysiker” inte kunde betecknas som kompetent för professuren om inte denna/e också hade kvalificerat sig inom forskningsområdet fysikundervisningens didaktik. Helst såg man att detta också inkluderade genusstudier, men detta var alltså inte längre något nödvändigt kriterium. Dessa avvägningar ledde till att de två kandidater som fördes fram – Cedric Linder och Hans Niedderer - hade

¹⁰¹ Report on the applicants for professorship ”Didactics in Physics Teaching”, s 3, Cecilia Jarlskog 26/3-99.

¹⁰² Svein Sjøberg and John Ziman: Chair in the 'didactics of physics teaching' Uppsala University, Sweden, s 4, 28/3-99.

diskvalificerats av Jarlskog eftersom de inte i första hand var fysiker.

Den gemensamma kandidaten Maija Ahtee bedömdes kortfattat. Vid sidan av kompetens inom fysiken hade hon ägnat sig åt fysikundervisningens didaktik men hennes teoretiska perspektiv bedömdes vara svagt och inte heller särskilt originellt. Om hennes genuskompetens konstaterades ”/empirical research on gender differences in science education, but no theoretical underpinning or discussion.” Inte heller de två andra kandidaterna utmärkte sig för att vara genusforskare. Däremot bedömdes de alltså som framträdande inom fysikundervisningens didaktik. De två övriga kandidater som Jarlskog fört fram – Mats Areskoug och Jonte Bernard – hänfördes till en grupp av kvalificerade men inte inom de områden som ansågs viktiga för just denna tjänst.

Ytterligare ett utslag kom efter intervju/provföreläsningarna. Jarlskog hade särskilt uppmanats att bedöma de sökandes meriter då det gällde fysik. Hon vidhöll att Ahtee var den mest kvalificerade. Hon påpekade dessutom att Ahtee var den enda av de sökande som hade ägnat sig åt genusforskning. En av de fyra så kallade toppkandidaterna – Cedric Linder – diskvalificerades återigen av Jarlskog. Men nu med ett kraftfullt avståndstagande. Hon hade försökt utröna hans kompetens inom fysikområdet genom att ställa frågor. En av dessa rörde kvantmekanik och dess användning. Han hade svarat på ett sätt som fick henne att reagera:

I am shocked that a man who claims to have taught atomic physics and nuclear physics at a university does not know that one of the great triumphs of quantum mechanics was that it could describe radioactivity! This is exactly opposite to what Linder believes. What has he actually been telling the students in those courses?

Och – med hänvisning till hennes definition av professurens innehåll:

... it is an irresponsible act to quote or make grossly incorrect statements that one does not understand, as Linder has done. /.../ If physics and good judgement are issue for the chair in question Linder should not be appointed.¹⁰³

Sjøberg och Ziman drog rakt motsatt slutsats efter att ha lyssnat på de olika kandidaterna. I likalydande utlåtanden rekommenderade de Cedric Linder till professuren. Argumentationen byggde på några punkter och här återkom utgångspunkterna från Uppsala universitet, det vill säga uppbyggnaden av en ny forskningsmiljö. Centralt var kompetensen inom det didaktiska området och det påtalades att den tillträdande skulle komma att arbeta i en tvärvetenskaplig miljö. En av de punkter som togs upp gällde genus och det hette här att genusperspektivet skulle genomsyra de övriga aktiviteterna för tjänsteinnehavaren. Ahtee kunde avfärdas just därför att hon främst var fysiker. Hennes erfarenhet inom undervisningen var inte heller tillräcklig. Slutligen ansågs hon sakna ett teoretiskt utvecklat genusperspektiv. Linder hade visat på ett internationellt

¹⁰³ Final assessment of the candidates for the professorship in ”Didactics of Physic Teaching” after the presentations and interviews on May 25, Cecilia Jarlskog 30/5-99.

nätverk som borgade för en god utveckling av ämnesområdet i Sverige. Att han inte skulle vara kompetent inom fysiken avfärdades med att hans kompetens inom detta område stod sig väl jämfört med välrenommerade forskare inom fysikundervisningen världen över.

Innan intervjun och provföreläsningen hade Sjøberg och Ziman konstaterat att Linder saknade genusperspektiv i sin forskning. Däremot framhölls att han arbetat med liknande frågor, vilket här innebar ett socialt och etniskt perspektiv kopplat till den Sydafrikanska kontext som han verkade i. Bland de kvalifikationer som fördes fram ingick även ett framskrivet förväntat intresse för just genus.

*Linder has not explicitly been involved in gender research, but expresses an interest for the field. He has also in his studies shown interest for the significance of factors like language, culture, worldviews as well as personal aspirations and values. An involvement in gender studies will be a natural extension of interests already documented.*¹⁰⁴

Intervjun hade förstärkt detta intryck. Han hade visat på en god inblick i olika teoretiska positioner på fältet, liksom ett förhållningssätt till den feministiska kritiken av vetenskap.¹⁰⁵ Men det framgår inte alls vad detta skulle kunna tänkas innebära.

Rekryteringsgruppen/tjänsteförslagsnämnden behandlade frågan om professuren dagen efter att kandidaterna presenterat sig. Även gruppen/nämnden förordade Linder med motiveringen att ”vetenskaplig kompetens i didaktik och gott internationellt anseende och internationella kontakter inom detta ämne är av avgörande betydelse för att uppnå intentionerna i universitetets programskrivning.” Liksom Sjøberg och Ziman menade man att placeringen på fysiska institutionen uppvägde eventuella brister i fysik.¹⁰⁶ Den 29/6-99 beslöt universitetet att Linder skulle anställas på professuren med tillträdesdag den 1/7 samma år.

Även denna tillsättning överklagades. Men nu var det inte genuskompetensen som stod i fokus. Maija Ahtee framhöll visserligen slutligen att hon varit forskningsdirektör under tre år inom projektet *New opportunities for women (NOW)* vars syfte varit att öka flickors intresse för tekniska yrken men merparten av hennes överklagande handlade om kompetensen inom fysik. Och då främst fysikens didaktik. Det område som hon diskvalificerats inom.¹⁰⁷

Även Linders svar koncentrerades kring fysik och fysikens didaktik. Men han avslutade på följande sätt:

As regards gender-related research, for the past 10 years the focus of my research has been at the undergraduate level aimed at addressing issues in the learning and teaching of physics. One of my particular concerns

¹⁰⁴ Svein Sjøberg and John Ziman: Chair in the 'didactics of physics teaching' Uppsala University, Sweden, s 8, 28/3-99.

¹⁰⁵ Chair in the physics education, Uppsala university, Sweden, additional report 1/6-99 by Svein Sjøberg resp John Ziman.

¹⁰⁶ Protokoll från rekryteringsgruppen för professur i fysikundervisningens didaktik 26/5-99, s 3.

¹⁰⁷ Från Maija Ahtee till Överklagandenämnden för högskolan 16/7-99, Dnr 2467/98, Doss B 10108.

*has been how to effectively widen access in order to increase student diversity in physics and to simultaneously increase course retention and degree progression. In so doing I have paid particular attention to mediating factors such as language, gender, culture and worldview. Over the past 6 years I have used this research to inform the design a new 3-year undergraduate physics programme which is now called the Principles of Physics Programme. This programme reflects a major effort to reconstruct and transform both the content and structure of our more traditional physics courses in order to locate physics teaching in contexts which reduce the impersonal and embed physics much more in its wider societal context.*¹⁰⁸

Rekryteringsgruppen kommenterade överklagandet mot bakgrund av de krav som formulerats i forskningsprogrammet. Återigen slogs det fast att tjänstens huvudområde var fysikundervisningens didaktik men genusforskningen ”skall också beaktas.” Gruppen gick helt på Sjøbergs och Zimans tolkning av sökt kompetens och inriktade sig på fysik kontra fysikens didaktik. Nu hävdades att det inte var nödvändigt med doktorsexamen inom fysik för att fungera som forskningsledare inom fysikundervisningens didaktik. Gruppen berörde genuskompetensen hos de två kandidaterna. Jarlskog hade ju framhåvt att Ahtee var den enda som faktiskt i någon mån ägnat sig åt genusfrågor genom att belysa skillnader mellan flickor och pojkar. Gruppens yttrande över detta är det enda tillfället då innehållet i ett genusperspektiv alls bedöms. Man menade att ett empiriskt material (pojkar och flickor) inte kan kvalificeras som genusforskning. Linders kompetens på området bedömdes utifrån hans presentation vid provföreläsningen/intervjun och blir därför svårbedömt för utomstående. Det kombinerades med Sjøbergs och Zimans utsaga om att han ansågs ha goda förutsättningar att utveckla perspektivet.¹⁰⁹

Att tjänsten hade omdefinierats från sitt ursprungliga innehåll *med inriktning mot* genusforskning står alltså helt klart. Att detta dessutom hade gjorts inom Uppsala universitet när tjänsten väl blivit placerad är lika så uppenbart. Men även när ett eventuellt genusperspektiv diskuterades bland de sakkunniga skulle man kunna ifrågasätta deras kompetens på området. Sjøberg och Ziman hade visserligen relaterat Linders eventuella position på fältet till social konstruktion i ett brett perspektiv och på så vis anslutit till rekryteringsgruppens definition av genusforskning som innebärande ”studium av det sociala könets betydelse för lärares och studerandes möte med fysik som ämne för undervisning, lärande och socialisation.”¹¹⁰ Men eftersom de sökande i egentlig mening saknade verifierad forskning på området hade det kanske varit svårt att förhålla sig till ämnet.

Jarlskogs argumentation gick här i själva verket på tvärs mot rekryteringsgruppen.

¹⁰⁸ Från Cedric Linder to the Vice-Chancellor of Uppsala University 14/9-99, Dnr 2467/98, Doss B 10108.

¹⁰⁹ Yttrande över förordnande av professor i fysikundervisningens didaktik: överklagande från Rekryteringsgruppen för professur i fysikundervisningens didaktik, Uppsala universitet 9/11-99.

¹¹⁰ Programförslag för forskningsområdet fysikundervisningens didaktik, Ulla Riis 6/4-98.

Denna hade konstaterat att det inte räcker med ”att kön tagits med som en variabel bland andra i ett kvantitativt empiriskt material eller som en notering om huruvida en intervjuad person, en observerad elev, en informant, etc i ett kvalitativt material är man eller kvinna, pojke eller flicka.”¹¹¹ Eftersom hon inte kunnat närvara vid rekryteringsgruppens möte kring överklagandet hade hon sänt ett yttrande per e-post. Hon tog fasta på hänvisningarna till Linders påvisade intresse för etnicitet och ställde detta i relation till sin tolkning av kön:

*In the USA an important gender issue would be why are there so few black men in physics? But we are discussing a professorship in Sweden. Women make up about somewhat more than 50% of the population but are largely absent in physics. This is a major problem for Sweden and thus the ”boys and girls” issue is a the most serious gender problem to be understood and solved. Majia Ahtee has dealt with this issue – Linder has not!*¹¹²

Teknisk-naturvetenskapliga fakultetsnämnden gick på rekryteringsgruppens förslag att avslå Ahtees överklagande. Trots att inriktningen mot genusforskning hela tiden följde med som ett ”också” i de yttranden som avgavs från universitetet gjordes det aldrig några påpekanden om att kandidaterna i realiteten saknade dokumenterad kompetens på området. Helt i enlighet med universitetets egen tolkning av professurens huvudsakliga innehåll var det fysikens didaktik som stod i centrum.¹¹³ Eftersom både Linder och Ahtee saknade denna genuskompetens kom ju inte heller Överklagandenämndens värdering att ta fasta på tjänstens ursprungliga innehåll utan beslutet utgick även här från meriter kopplade till fysik respektive fysikens didaktik.¹¹⁴

Förfaringssättet kan tolkas som att Uppsala universitet utnyttjade den politiska satsningen på genustjänster genom att argumentera utifrån behovet av forskning knutet till konkreta jämställdhetssträvanden. Det hade framställts som ett problem att så få flickor valde naturvetenskapliga och tekniska utbildningar. Med hänvisning till detta och till att fysikundervisningens didaktik kunde kopplas till detta problem fick man del av regeringens satsning. När så programmet skulle formuleras hade genusforskning visserligen definierats som ett teoretiskt perspektiv men det ställdes inte några krav på att tjänsteinnehavaren skulle ha dokumenterad kompetens inom området. Tvärtom omformulerade de sakkunniga professurens innehåll för att på så vis möjliggöra tillsättning på andra grunder. Linder framstår som en internationellt sett högt ansedd forskare inom sitt område – fysikens didaktik – och möjligheten att få honom till Sverige tycks ha överskuggat de överväganden som skulle kunna ha med den politiska satsningen att göra.

¹¹¹ Programförslag för forskningsområdet fysikundervisningens didaktik, Ulla Riis 6/4-98.

¹¹² From Cecilia Jarlskog to rekryteringsgruppen, e-mejl 23/11-99, bilaga 1e till yttrande från rekryteringsgruppen 9/11-99.

¹¹³ Se här även yttrande från rektor Uppsala universitet till Överklagandenämnden 15/2-00.

¹¹⁴ Beslut från Överklagandenämnden för högskolan 29/3-00, protokoll 4700, nr 5, Reg nr 21-171-00.

XII Finns det
fortfarande
ett motstånd mot
genusforskning
inom
universiteten?

De två exemplen ovan visar på att satsningen på genusforskning inte varit någon odis-kutabel satsning. Inom folkhälsovetenskap tycks man ha försökt motarbeta en institu-tionalisering av det teoretiska perspektivet där genusforskning ses utifrån maktrelatio-nen mellan könen genom att argumentera för att studium av kvinnor skulle vara till-fyllest. Det gjordes visserligen med argument som föll tillbaka på att dessa studier omfattade relationen mellan kvinnor och män. Ett fokus på kvinnor och män och på relationen mellan dem skulle kunna karakteriseras utifrån ett slags jämställdhetsper-spektiv – i jämställdhetens namn skall både kvinnor och män uppmärksammas. Men detta visar även på att det teoretiska (genus)perspektivet varit svagt internaliserat. En bärande del i genusforskningen är just att gå utöver ett fokus på kvinnor och män för att istället ta utgångspunkt i den strukturella maktrelationen mellan könen. Det är ett forskningsfält och ett kunskapsområde och därmed inte att förväxla med praktiskt jämställdhetsarbete.¹¹⁵

Mera uttalat var detta i Uppsala där argumentationen för att tjänsterna skulle för-läggas just till Uppsala i hög grad tog fasta på ett jämställdhetsmål – fler kvinnor till de fysiska och naturvetenskapliga utbildningarna. Rekryteringsgruppen hade visserli-gen presenterat ett teoretiskt angreppssätt. Men eftersom detta i ett senare skede för-minskades genom att sättas som en ”också” -formulering – professuren skall *också* ha en inriktning mot genusforskning – kvarstår frågan om synen på inriktningen. Att döma av de sakkunniga tycks det inte ha funnits ”tillräcklig” kompetens inom genus-forskningsfältet bland de sökande. (Jämför ovan där detta framhölls som ett argument mot en professur inom området från universitetets jämställdhetskommitté). Vi har exempel där professorer som inte ansetts ha dragit till sig tillräckligt antal kompetenta sökanden har utlysts på nytt. Men i Uppsala valde man alltså att agera annorlunda. Det tycks ha förelegat en prioritering utifrån andra överväganden än just inriktningen mot genusforskning och resultatet har blivit att genusperspektivet åsidosatts.

Det finns en viss likhet mellan de två ovan återgivna exemplen. Det handlar om tolkningen av ”med inriktning mot genusforskning” Till en början tycks både Umeå och Uppsala ha sett detta som ett *komplement* till en traditionell ämnesdisciplin snara-re än som ett eget och självständigt kunskapsområde. I Umeå formulerades det som att innehavaren bör ha en tydlig forskningsinriktning mot medicinska frågeställningar och i Uppsala alltså som att fysik och fysikens didaktik var kärnan. I Umeå handlade överklagandet i hög grad om just tolkningen av detta ”inriktning mot”. Anne Hammar-ström argumenterade här utifrån de intentioner som funnits i den politiska styrdoku-mentet/propositionen och att professuren placerats i Umeå först efter att beslutet om inriktning mot genusforskning tagits. Detsamma har ju i realiteten gällt professuren i fysikundervisningens didaktik. Även denna placerades efter att beslutet om inriktning mot genusforskning tagits. Att utfallet har blivit så olika kan tänkas bero på att det i Uppsala inte fanns någon som i egentlig mening bevakade forskningsfältet. Ingen av de sakkunniga hade denna specialkompetens som skulle kunna ha inneburit att hela

¹¹⁵ Se exempelvis Eduards, Maud ”En allvarsam lek med ord” i Viljan att veta..., SOU 1995:110 och Mark, Eva *Jämställdhetsarbete – teorier om praktiker*, Jämställdhetskommitténs Skriftserie nr 1, Göteborgs universitet 2000.

utlysningproceduren föreslagits omgjord eftersom kompetenta sökande faktiskt sakenades. Men kärnan i detta ligger i Uppsala universitets och rekryteringsgruppens val att sätta fysik och fysikens didaktik främst samt låta genusforskningen följa med som ett – uppenbart inte helt nödvändigt – tillskott. Att utfallet kom att bli annorlunda i Umeå följer då av att det här fanns genusforskare som också agerade när kunskapsområdet riskerade att urvattnas.

Ytterligare två professurer låg inom området teknik i vid bemärkelse. Här har inriktningen mot genusforskning varit betydligt mindre kontroversiell. Professuren i människa-maskin förlades ju till Institutionen för arbetsvetenskap vid Luleå tekniska universitet och med en direkt förbindelse med avdelningen Genus och teknik. Inom avdelningen fanns en upparbetad tradition av genusforskning med ett utvecklat samarbete med tvärvetenskaplig genusforskning. Dåvarande prefekten vid Institutionen för arbetsvetenskap, Jan Johansson, formulerade en anställningsprofil för professuren. En vision manades fram där forskningsämnet Genus och teknik skulle utgöra den teoretiska och metodologiska resursbasen för mera avgränsade områden – såsom människa-maskin. Grunden var lagd för ett givet fokus på genusproblematiken och det framhölls att genusforskning skulle vara ett självklart och nödvändigt vetenskapligt kompetensområde. Definitionen av området gjordes bred: människa-maskin-problematiken skall vara utgångspunkt för att utveckla mer överordnade studier av människa-maskin-teknologi-kultur-natur. Det handlade om ett ”tydliggörande av gränssnitt genom studier av relationer mellan människor och maskiner såsom de konstruerats historiskt, kulturellt och materiellt.”¹¹⁶

Människa-maskin var, liksom fysikundervisningens didaktik, ett nytt ämne. På professorn vilade att rekrytera de medarbetare som det ju också fanns ekonomiskt utrymme för i propositionen (forskarassistent och doktorand) samt bygga upp forskning och forskarutbildning av ”hög internationell klass”. Den avgörande skillnaden mellan de två områdena är att i Luleå hade man tagit fasta på profileringen mot genus och därför finns här goda förutsättningar för att lyckas i dessa ambitioner. Det hade funnits fyra sökande till professuren och åtminstone en av de sakkunniga – Nina Lykke - var själv genusforskare. Den andre – Jan Forslin från Institutionen för industriell organisation vid KTH företrädde (enligt egen utsaga) i första hand ett arbetsvetenskapligt perspektiv och ansåg sig ha liten kompetens på genusområdet. De sakkunniga var eniga om att placera Marja Vehviläinen i första rummet. Grunden för detta var samstämmigt. Vehviläinen ansågs ha ett teoretiskt djup och dessutom stämde hennes meriter väl överens med den ansökningsprofil som funnits där studier av vetenskapliga kunskapsprocesser framhävts.¹¹⁷ Den nytillträdda professorn har alltså tillsatts mot bakgrund av en gedigen teoretisk genuskompetens. Det skulle kunna ha varit en gynsam utveckling som inletts. Men med den situation som nu uppkommit då

¹¹⁶ Anställningsprofil för professor och ämnesföreträdare i människa-maskin med inriktning mot genusforskning, av prefekt Jan Johansson, Institutionen för arbetsvetenskap, Luleå tekniska universitet, Bilaga 4 TFN 99027. Även Professur i Människa-maskin med inriktning mot genus forskning, Tekniska fakultetsnämnden, Luleå tekniska universitet 9808.

¹¹⁷ Luleå tekniska universitet, anställningsnämnd T2, personalenheten, protokoll nr 59 2000 T2 22:2, 11/9-00, bilaga p 3b (sakkunnigutlåtanden).

Vehviläinen frånträtt sin tjänst och då det tycks råda oklarheter om verksamhetens fortsättning är det kanske så att man är tillbaka på ”ruta noll”.

Professuren i informationsteknologi hade haft en ”aktiv förhistoria”. Rektor Per Eriksson vid Blekinge tekniska högskola var angelägen om att profilera högskolan med en inriktning på IT och utveckling mellan näringsliv och samhälle. I denna profilering låg även en satsning på genusforskning. (Att tjänsten utlystes på KTH var en rent teknisk procedur eftersom Ronneby vid denna tid saknade forskarutbildning. Det var givet att placeringen skulle vara Ronneby.) Eriksson värvade Lena Trojer, då tf professor i Genus och teknik i Luleå, till Ronneby för att bidra i uppbyggandet av den nya forskningsprofilen. Detta förarbete får nog betraktas som avgörande för att tjänsterna placerades i Ronneby. Som tillförordnad hade Lena Trojer nu varit med om att definiera ämnesområdet. När tjänsten så utlystes var det relativt klart vad den skulle innehålla och den hade alltså profilerats av en etablerad forskare på fältet. Att det även fanns ett klart markerat stöd från ledningen för Trojers arbete och för att genusinriktningen var central spelade naturligtvis roll. Som Trojer uttryckte det behövde man inte konkurrera med befintlig verksamhet i uppbyggandet av en genusprofil och det var därmed aldrig aktuellt att inleda förhandlingar om befintliga medel.¹¹⁸ Det var aldrig någon tvekan om hur den nya tilldelningen skulle utnyttjas. En doktorandtjänst var redan besatt när Trojer tillträdde som ordinarie professor. För att bygga upp en forskningsmiljö och satsa på ämnesrådets kompetensuppbyggnad har Trojer, som ämnesföreträdare, valt att lägga resurserna på enbart doktorandtjänster. För närvarande finns fem aktiva doktorander, varav tre har avlagt teknisk licentiatexamen. De ekonomiska resurserna är numera inbakade i fakultetsmedlen, vilket borgar för en kontinuitet.

De två humanistisk/samhällsvetenskapliga inriktningarna litteraturvetenskap samt sociologi var inte heller problematiska ur detta perspektiv. Inom dessa områden finns en utvecklad genuskompetens som inte på samma sätt som inom teknik/naturvetenskap/medicin måste motivera eller slåss för sin existens.

Professuren i sociologi gick – med ett starkt stöd från prefekten vid institutionen – till Stockholms universitet. Innehavaren, Barbara Hobson, hade sedan en längre tid varit engagerad vid institutionen och under hennes ledning drevs här ett forskningsprogram kring välfärdsstaten med genusprofil. Här fanns dessutom en forskarskola i jämförande genusstudier som nu – via tilldelningen – kunde fortsätta med en starka-re institutionell förankring.

Inom litteraturvetenskap fanns likaså ett flertal kompetenta sökanden och inte heller här fördes någon diskussion kring genusforskningens vara eller inte vara. Här gällde diskussionen ju snarare själva placeringen. När så Lisbeth Larsson – från Lund – fick professuren är frågan om placeringen inte i själva verket bidrog till att urholka den förhållandevis starka genusforskningsmiljö som byggts upp i Lund. Huruvida den litteraturvetenskapliga institutionen i Göteborg var intresserad av en sammanhållen satsning på genusforskning och utifrån ämnesföreträdarens position som ”expert” på området kan dessutom diskuteras. Det hade ju tagits för givet att ämnesföreträdaren

¹¹⁸ Samtal med Lena Trojer den 3/9-01.

också var den person som skulle rekrytera övriga innehavare. I Göteborg kom Lisbeth Larsson som professor först när forskarassistenten och doktoranden funnits vid institutionen i två år. Larssons möjligheter att utifrån sin position också sätta en prägel på verksamheten var alltså starkt beskuren redan från början. Till en början ansvarade hon för ett genusteoretiskt seminarium men detta räknades inte som en del av undervisningen utan fick tas av den andel som avsatts för egen forskning. Numera är hon ansvarig för det reguljära doktorand- och D-seminariet, vilket ju innebär att själva genusprofileringen har åsidosatts.

Det är en problematisk situation som uppstått. Satsningen var ju tänkt som ett stöd till genusforskningen och den skulle bidra till förstärkta möjligheter att utveckla genusperspektiv, dels inom ämnesområden där det fanns en upparbetad tradition att bygga vidare på och dels inom områden där det av andra skäl var betydelsefullt att utveckla perspektivet. Professurerna var definierade som parallelltjänster, som en förstärkning som skulle göras utan att riskera att hamna i delo med de krympande resurserna ute på institutionerna. Tvärtom var de ju tänkta som komplement till de traditionella forskningsinriktningarna med uppgift att öppna nya forskningshorisonter. Men i Göteborg finns tecken som tyder på att detta alltså har kommit i bakgrunden. När en av de ordinarie ämnesprofessorerna pensionerades i nära anslutning till Lisbeth Larssons tillträde beslutade prefekten och institutionsstyrelsen att inte återbesätta hans professur. På så vis frigjordes medel till andra ändamål. Lisbeth Larsson fick nu istället ansvar för den reguljära seminarieverksamheten. Hon fick alltså se sin professur delvis omformulerad då genusprofessuren till en del kom att få kompensera den resurs som man valt att inte återbesätta. "För institutionens bästa" agerade alltså styrelsen och dess prefekt emot de målformuleringar som uttrycktes i propositionen. Det finns dessutom en kollegial tradition inom institutionen som inte precis har underlättat för Lisbeth Larsson att utveckla och uppjobba en egen forskningsmiljö.¹¹⁹

Det finns även anledning att så här i efterhand fundera över lösningen med "tjänstepaket". Det vällovliga syftet att den nytillträdde professorn även skulle kunna rekrytera medarbetare för att gruppen tillsammans skulle kunna bygga upp en forskningsmiljö tycks ju delvis ha bevarats. Men vad händer då dessa tidsbegränsade anställningar upphör? Det står klart och tydligt i propositionen att doktorand- och forskarassistenttjänsterna inte är avsedda att vara permanenta och att anslaget skall utbetalas under fyra år från den tidpunkt då anställningen tillträts. Men enligt budgetpropositionen 2001/2002 finns de öronmärkta medlen för forskarassistent- och doktorandtjänster endast avsatta till och med år 2004. Det finns inte heller idag något som talar för att det blir någon förlängning av denna utdebitering.¹²⁰

Om departementet inte längre kommer att tillskjuta medel hur skall då Uppsala universitet agera som i brev till tänkta sökande av professuren utlovat en permanent och dessutom sexåriga anställningsavtal? Vad händer med den forskarassistenttjänst som ännu inte utlysts? I Ronneby har anslaget integrerats i fakultetsmedlen och kan därmed förväntas utbetalas lokalt även sedan det centrala stödet har upphört. Det

¹¹⁹ Enligt samtal med Lisbeth Larsson 6/6-01.

¹²⁰ Prop. 2001/02:1 s 263 samt samtal med Susanne Moberg vid Utbildningsdepartementet 8/10-02.

finns tecken på att Göteborgs universitet kommer att agera likartat. Forskarassistent-tjänsten vakantsattes då innehavaren lämnade denna i förtid. Den utlystes på nytt med en viss ekonomisk täckning via de medel som fortsatt rekvirerades för tjänsten. Men även doktorandtjänsten är utlyst på nytt eftersom den första innehavaren nu har disputerat. Det bör innebära att universitetet beslutat ta den kostnad som uppstår när departementet inte längre tillskjuter medel. Men hur agerar övriga universitet? Barbara Hobson uttrycker farhågor inför framtiden och menar att det inte finns några garantier för att fakulteten eller institutionen kommer att ta på sig kostnader för dessa tjänster. Trots att hon verkar på en institution där forskningsområdet har starkt stöd och möts med välvilja hänvisar hon till den faktiska situationen med ökande konkurrens och minskande resurser. Hennes ord om att det är ”extremely important to make these positions permanent to insure the continued development of research in gender and sociology”¹²¹ kan få stå som sammanfattning för satsningen på genustjänsterna.

XIII Avslutning

Inledningsvis drog jag upp några linjer som skulle vara av intresse att följa. Utan att göra några bedömningar av den långsiktiga utvecklingen och huruvida tjänsterna faktiskt kan sägas uppfylla de ändamål som fanns uttalade – att via parallelltjänster stödja forskningsperspektivet och öppna upp för nya forskningshorisonter – har genomgången visat på några oroväckande tendenser.

Att frångå möjligheten att låta personer med specifik kompetens inom genusforskningsfältet delta i arbetet riskerar att urvattna satsningen. Satsningen på fysikundervisningens didaktik i Uppsala är ett tydligt exempel på vad som kan hända när denna kompetens inte medverkar i processen. Tillsättningen av professuren i folkhälsovetenskap visar å andra sidan på vikten av att bevaka området och att det är möjligt att påverka besluten.

Under större delen av processen förordades rådstjänster. I ett efterhandsperspektiv skulle både ock kunna vara tänkbara alternativ. Det viktiga tycks vara att se till den specifika situationen. Finns det en verksamhet under uppbyggnad som i Ronneby till exempel kan det finnas skäl att frångå rådsutlysningen. Detsamma gällde ju för övrigt tjänsten i folkhälsovetenskap i Umeå. Här rekommenderade även FRNs kvinno- och jämställdhetskommitté att tjänsten skulle placeras i Umeå redan från början eftersom Umeå erbjöd en miljö som det var rimligt att satsa vidare på. Men med en rådsutlysning av professuren i fysikundervisningens didaktik hade inriktningen mot genusforskning kanske kunnat bevaras. Professuren i litteraturvetenskap hade kanske kunnat förläggas till Lund där en aktiv och stödjande miljö fanns, vilket ju även påtalats av HSFR när rådet gjorde sin bedömning.

November 2002
FD Birgitta Jordansson
Institutionen för arbetsvetenskap
Göteborgs universitet

¹²¹ E-post från Barbara Hobson/Maria Törnqvist 22/11-02.

Bilagor

*Bilaga 1
Översikt över
inkomna förslag
hösten-95
(de tjänster som
rektorsämbetena
vid resp lärosäten
har föreslagit
inom genus-
forskning, FRNs
sammanställning)*

Universitet/högskola	Tjänst
Högskolan i Luleå	Professur i informationsteknologi Professur i samhällsbyggnadsteknik Fo ass inom området Genus och teknik
Högskolan i Växjö	Nya forskartjänster och fo ass
Högskolan i Karlstad	Professur inom området genusforskning
Högskolan i Örebro	Professur inom området genusforskning: statskunskap
Lärarhögskolan Stockholm	Fyra professurer/forskartjänster med inriktning mot genusforskning ”Genus, välfärdsstat och barndom” ”Genus, vård och pedagogik” ”Individuell utveckling i ett genusperspektiv”
Kungliga tekniska högskolan (KTH)	Professur inom området Teknik, industri och genus Professur inom området Arkitektur med inriktning mot projektsamordning och projekteringsledning ”Skolan och konstituering av genus”
Linköpings universitet	Tema Genus – fyra professurer, en gäst- professor, tre fo ass, åtta doktorandtjänster Professur i människa-maskin Fo ass i människa-maskin Fo ass vid Institutionen för barn- och ungdomspedagogisk utbildning
Uppsala universitet	Två fo ass i feministisk religionsvetenskap Två professurer(en vid samhällsvetenskaplig och en vid medicinsk fakultet) i psykologi med inriktning på kvinnors hälsa Professur i internationell kvinno- och hälsovård Professur med inriktning mot fysikundervis- ningens didaktik Professur i modern svenska med särskild inriktning mot språk och kön Professur i litteraturvetenskap med inriktning

mot genusforskning
Professur i kulturanthropologi med inriktning
mot genusforskning
Professur i ekonomisk historia med inriktning
mot social och ekonomisk-historisk
genusforskning
Fo ass i sociologi med särskild inriktning
mot bostads- och urbansociologisk genus-
forskning
I andra hand: tjänster i medicin (kvinno-
medicin), historia, kulturgeografi och natio-
nalekonomi

Umeå universitet

Professur med inriktning mot genusforskning
i historia
Professur med inriktning mot genusforskning
i etnologi
Professur med inriktning mot genusforskning
i litteraturvetenskap
Professur med inriktning mot genusforskning
i pedagogik
Professur med inriktning mot genusforskning
i företagsekonomi
Professur med inriktning mot genusforskning
i sociologi
Professur med inriktning mot genusforskning
i statsvetenskap
Professur med inriktning mot genusforskning
i allmänmedicin och folkhälsovetenskap
Forskartjänst i psykosocial obstetrik och
gynekologi
Professur/forskartjänst i genus, naturveten-
skap och utbildning
Professur och tre forskartjänster med inrikt-
ning mot genusforskning i metodik/didaktik
och praktik inom lärarutbildning
Satsning på Kvinnovetenskapligt forum
(vetenskaplig ledare, gästforskare, fo ass,
medel till externa forskare, kringresurser)

Lunds universitet

Professur och fo ass i vetenskapsteori och
teknikstudier
Professur och fo ass i kulturgeografi
Professur och fo ass i pedagogik

	<p> Professur och fo ass i sociologi Professur och fo ass i arbetsvetenskap Professur och fo ass i psykologi Professur och fo ass i religionsvetenskaplig kvinnoforskning Fo ass i tandvård och tandvårdsbehov Fo ass i belastningsergonomi Fo ass i människa-maskinsystem Fo ass i arkitektur Fo ass i socialt arbete En satsning på tjänster vid Kvinno- vetenskapligt forum (tre professurer och tre forskartjänster i fältet genusteori/metod, tio doktorandtjänster </p>
Stockholms universitet	<p> Professur med inriktning mot genusforskning i idéhistoria Professur i socialpolitisk sociologi/sociologi och socialpolitik Professur i statskunskap, feministisk teori och kvinnors organisering Professur/forskartjänst med inriktning mot genusforskning i rättsvetenskap Två-tre fo ass allmänt benämnda samhälls- vetenskaplig genusforskning </p>
Sveriges lantbruksuniversitet (SLU)	<p> Forskartjänst med inriktning mot genus- forskning inom områdena småbrukarsystem landsbygdsutveckling </p>
Göteborgs universitet*	<p> Professur i statsvetenskap Professur i litteraturvetenskap Professur i pedagogik Professur i socialantropologi Forskartjänst i sociologi med inriktning mot kön, sexualitet och arbete Insatser inom vårdlärarutbildningen </p>

* Sammanställning/förslag från rektorsämbetet saknas, detta är de olika organens egna förslag

Ämnesbeskrivning	Tjänst	Antal	Ort
Det naturvetenskapliga området			
Forskning med inriktning på den naturvetenskapliga undervisningen och utbildningen	Forskartjänst	1	rådstjänst
Forskning med vetenskapsteoretisk, vetenskapssociologisk eller filosofisk inriktning	Forskarassistenttjänst	1	rådstjänst
Det tekniska området			
Forskning med inriktning mot människa-maskin	Professorstjänst	1	
	Forskarassistenttjänst	1	
	Doktorandtjänst	1	rådstjänst
Forskning med inriktning på teknikens historia	Professorstjänst	1	KTH
	Forskarassistenttjänst		KTH
	Doktorandtjänst	1	KTH
Det medicinska området			
Forskning med inriktning på allmänmedicin och folkhälsovetenskap	Forskartjänst	1	Umeå
	Forskarassistenttjänst	1	Umeå
	Doktorandtjänst	1	Umeå
Forskning med inriktning mot kvinnors hälsa och psykobiologi	Professorstjänst	1	KI/KS
	Forskarassistenttjänst	1	KI/KS
	Doktorandtjänst	1	KI/KS
Administrativa medel för ett Psykobiologiskt Centrum			KI/KS
Omvårdsvetenskap			
Medel till nätverksbyggande			
Det humanistiskt/samhällsvetenskapliga området			
Forskning med inriktning mot:			
Litteraturvetenskap	Professorstjänster	3	rådstjänst
	Forskarassistenttjänster	3	

*Bilaga 2
Genusforsknings-
kommitténs förslag
till tjänster med
genusinriktning.
Sammanfattning av
antalet tjänster*

	Doktorandtjänster	3
Sociologi, socialt arbete	Professorstjänster	2
	Forskarassistenttjänster	
	Doktorandtjänster	2
Socialantropologi Kulturanthropologi	Professorstjänster	2
	Forskarassistenttjänster	2
	Doktorandtjänster	2
Historia	Professorstjänst	1
	Forskarassistenttjänst	1
	Doktorandtjänst	1
Företagsekonomi	Professorstjänster	2
	Forskarassistenttjänster	2
	Doktorandtjänster	2
Statskunskap	Professorstjänster	2
	Forskarassistenttjänster	2
	Doktorandtjänster	2
Psykologi	Professorstjänster	2
	Forskarassistenttjänster	2
	Doktorandtjänster	2
Utbildningsforskning	Professorstjänst	1
	Forskarassistenttjänst	1
	Doktorandtjänst	1
Kulturgeografi	Professorstjänst	1
	Forskarassistenttjänst	1
	Doktorandtjänst	1
Svenska språket	Professorstjänst	1
	Forskarassistenttjänst	1
	Doktorandtjänst	1
Media och masskommunikation	Professorstjänst	1
	Forskarassistenttjänst	1
	Doktorandtjänst	1
Konstvetenskap	Forskartjänst	1

Musik/film/teater	Forskartjänst	1	
Rättsvetenskap	Forskarassistenttjänst	1	
Forskning med inriktning mot sexualiserat våld	Forskarassistenttjänst	1	
Religionsvetenskap	Forskarassistenttjänster	2	Uppsala universitet

Tvärvetenskaplig forskning – flerdisciplinära forskningsmiljöer

Medel till forskning vid centra/fora/ Kollegium i Umeå/ Tema Genus i Linköping	Vetenskapliga ledare, medel till minst tre forskare plus administrativa medel
--	---

Boendeforskning	Forskarassistenttjänst	1
-----------------	------------------------	---

Anm: De under naturvetenskap, teknik och medicin föreslagna tjänsterna är av tvärvetenskaplig eller flerdisciplinär karaktär.

Bilaga 3
Sökande samt
sakkunniga
till de sex
professurerna
med inriktning
mot genus

Ämne/Ort	Sökande	Sakkunniga
Fysikundervisningens didaktik, Uppsala universitet	Maija Ahtee Mats Areskoug Jonte Bernhard Roger Erb Björn Fant Michael Garstin Bratislav Jovanovic Kim Kiho Cedric J Linder Mike Mikhael Hans Niedderer Dipeep V Sathe	Professor Cecilia Jarlskog, CERN, Geneve Professor Svein Sjøberg, Oslo universitet Professor em. John Ziman, Bristol universitet
Folkhälsovetenskap, Umeå universitet	Åsa Bergenheim Rut Bonita (återtagen ansökan) Ann Hammarström Karin Henrikson-Larsén Ulf Högberg Ann Lalos Maria Winkvist	Professor Calle Bengtsson, Göteborgs universitet Professor Åsa Kihlbom, Arbetslivsinstitutet, Stockholm Professor Britt-Marie Landgren, Huddinge sjukhus
Informationsteknologi, Blekinge tekniska högskola	Lena Troijer Anna Christina Blomkvist (återtagen ansökan) Ewa Gunnarsson (återtagen ansökan)	Lektor Mona Dahms, Aalborg universitet Universitetslektor Sten Henriksson, Lunds universitet Professor Yvonne Waern, Linköpings universitet
Litteraturvetenskap, Göteborgs universitet	Margareta Fahlgren Ingrid Holmquist Lisbeth Larsson Eva Lilja Ellen Mortensen Christina Sjöblad Ebba Witt-Brattström	Professor Anders Cullhed, Stockholms universitet Professor Eva Hættner Aurelius, Lunds universitet Professor Annegret Heitmann, Ludwig-Maximilians-Universität, München
Människa-Maskin, Luleå tekniska universitet	Ewa Gunnarsson Catharina Landström Peter Lundqvist Ulf Mellström	Professor Jan Forslin, KTH Professor Nina Lykke, Universitetet i Odense Professor Tarja Cronberg,

	Marja Vehviläinen	Pohjois-Karjalan liitto, Joensuu med det särskilda uppdraget att avge yttrande över de hand- lingar som är skrivna på finska på ett sätt som gör det möjligt för sakkunniga Forslin och Lycke att göra bedömning/rangordning av samtliga sökande
Sociologi, Stockholms universitet	Hedvig Ekerwald Johanna Esseveld Barbara Hobson Gerd Lindgren (återtagen ansökan) Aleksandra Ålund	Professor Arnlaug Leira, Oslo universitet Professor John Stephens, Chapel Hill, North Carolina Professor Annemette Sörensen, Boston

**Nationella sekretariatet
för genusforskning**

Nationella sekretariatet för genusforskning, Box 200, SE 405 30 Göteborg

Tel. 031-773 56 00, Fax 031- 773 56 04. sekretariat@genus.gu.se

www.genus.gu.se